

tüim

Behice BORAN

Sadun AREN

Çetin ALTAN

Mümtaz SOYSAL

F. H. DAĞLARCA

AYRICA

İkili Anlaşmalar

Amerika, Komer, CIA

Vietnam

Ve

Pasifikasyon

Pasifikasyon

Komer Karşılığı

HAFTALIK GAZETE

11 Aralık 1968 Çarşamba
YIL: 1 SAYI: 1 Fiyatı: 150 Krş.

Cumhuriyet gazetesinin açtığı yarışmaya yolladığı «Türkiyenin tek kurtuluş yolu sosyalizmdir» başlıklı yazının, gazetede yayınlanmasından hemen sonra başına gelmedik kalmayan yazar Şadi Alkılıç, yazının çıkışından altı yıl sonra yeniden ceza evine konmuştur. Ağır Ceza Mahkemelerinin beraet kararı vermelerine rağmen, verilen kararın yargıtayda bozulup, yazıda «Komünizmin propagandası yapıldığı» iddia edilmesi, Şadi Alkılıç'ın iki yıl ceza evlerinde kaldığı. Yargıtay Dördüncü Ceza Dairesinin kararı üzerine ceza hafifletilerek serbest bırakıldıktan sonra, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunun çoğunlukla ceza evine az bulup, Alkılıç'ın tekrar hapse konması 1968 yılının en ilginç olayları arasında geçmektedir.

Alkılıç ceza evine girmezden önce, bize gönderdiği mektubunda kararın bir «adli hata» olduğunu bildirmekte, bir adli hata sonucu aldığı ceza için «Ceza evine gitmekten çekiniyorum. Türk ulusuna feda olsun. Bir fi kir adamı hapisle korkutulur mu? Buna imkân yok. Hele bir sosyalist ise hiç imkân yok. Ölse bile ne zarar. Kavga ve dava Türkiye sosyalist gençliği devam edecektir. Türkiye sosyalist gençliğine ebedi selâm, sevgi ve saygılar... Türkiye sosyalizminin asıl sahipleri onlardır. Ve Türkiye'nin tek kurtuluş yolu sosyalizmdir» demektedir.

Olayda bir adli hata varsa ki, bunun varlığı endişesi elbette, Türk ve dünya hukukcularının konunun üzerine eğilmelerini gerektirmektedir. Öyle anlaşılmasın ki,

Alkılıç'ın Çilesi

Alkılıç şimdi de Anadolu'da bir cezaevine gönderilmek isteniyor

tadır ki, daha önceki yankılarıyla olay dünya hukukcularını ve sağlıklı düşünürlerini yeniden harekete geçirecektir.

Alkılıç'ın ilk mahkumiyetinde, Uluslararası Af Kurumu Amnesty International'nin yardım hareketine geçmiş, bu arada Yargıtay Başkanı İmran Ökten'e gönderdiği bir mektubunda, «Şadi Alkılıç'ın müdafaa ederken, herkesin fikirlerini serbestçe herhangi bir gazete de yayınlama hakları müdafaa etmek zorunda olduğumuzu göz önünde tutmaktayız» diyerek Alkılıç'ın iki kere iki ayrı Ağır Ceza Mahkemesinde beraet ettiği, tarafsız bilirkişilerin yazıda suç bulmadıklarını, yazayı yayınlayan gazetesinin de yazayı beğenen jüri üyelerinin de Alkılıç'ın sorumluluğunu paylaşmaları gerek tigi görüşünü savunmuştu.

Amnesty International'ın mektubu şöyle sona ermekteydi :

«Türkiye Avrupa konseyinin üyesidir; bu yüzden, Avrupa İnsan Hakları Beyannamesinin kesin yetki maddesinin henüz imzalanmamış olsa da, beyannamenin ve ihtiva ettiği teminatın ruhuna uymayı arzu etmesini gerekir. Bu durumda ve Şadi Alkılıç dolayısıyla, Türkiye uyanması muh-

temel Uluslararası İfği ve endişe karşısında, Türkiye, BM. ve Avrupa Konseyinin hür ve demokratik bir üyesi olmak niteliğini ancak bu zata karşı atıfet göstererek muhafaza edebilir.»

Üyeleri ve imzalamaları arasında müzisyen Pablo Casals, yazar Danilo Doiç, Profesör Salvador De Madariaga, müzisyen Yehudi Menuhin, Prof. Gunar Myrdal, Şair Pablo Neruda, Prof. Openheimer, gibi dünyaca tanınmış kişilerin Canterbury Basıncı-kopu'nun ve sendikacıların da bulunduğu Amnesty International'ın mektubu, Türkiye'de çok ilgi uyandırmıştı.

Ayrıca, Başta Bertrand Russell olmak üzere, pek çok düşünür ve bilim adamı fikir suçlusu olarak tutuklanan Şadi Alkılıç'a yapılanları protesto ediyorlardı. Halen İtalya Cumhurbaşkanı bulunan Saragat, «Şadi Alkılıç'ın yazısı, herhangi bir Batı sosyalistinin altına inme koyabileceği bir yazıdır» diyordu.

Son defa, Alkılıç'ın yeniden Ceza evine konmasına sebep olan Yargıtay Genel Kurul kararı alınırken, üyeler arasında büyük tartışmalar çıktı. Yargıtay

Ceza Daireleri Genel Kurul üyelerinden 14'ü, yazıda «komünizmin propagandası yapıldığı», 22'si ise yapıldığını öne sürüp o yolda oy kullanmışlardır. Hiçbir Ağır Ceza Mahkemesinde mahkumiyet kararı almamış bulunan

fikir suçlusu Şadi Alkılıç, altı yıl hapis ve iki yıl sürgün cezasına yeniden çarptırılmıştır. Şadi Alkılıç'la birlikte pek çok düşünür ve hukukçunun öne sürdükleri adli hata var ise, bu ergeç ortaya çıkacak ve Şadi Alkılıç kurtulacaktır.

Şadi Alkılıç'ın eşi Adalet Bakanlığına baş vurarak, hasta olan eşinin İstanbul dışındaki ceza evlerine nakledilmesini, İstanbul'da buralıklaması istemisi, İstanbul Basın Enstitüsü başından beri Şadi Alkılıç olayı ile ilgilennmiş Türkiye'de Alkılıç olayının izlenmesi ve hakkının kurtuluşu için de uluslararası Basın Enstitüsü üyelerinden Abdi İpekçi'ye görev vermiştir.

Anayasa mahkemesinde başkan seçilemedi Turlar kırkı buldu

Anayasa Mahkemesi Başkan İbrahim Sanil'in ya haddi sebebiyle emekliye sevk edilmesi üzerine, başkansız kalan Anayasa Mahkemesinde, üyeler arasında gizli oyla yapılan seçim turları kırka çıkış, ancak, kırkıncı turda da henüz başkan seçilememiştir.

Anayasa Mahkemesinin eski Başkanı İbrahim Sanil, Temmuz ayı ortalarında emekliye ayrılmış, ve yerine üyelerden Lütfi Ömerbaş bakiyeye başlamıştır. Anayasa Mahkemesi kurulmuş kanununa göre, Başkan seçimi için çalışmalar başlanmıştır. Ancak, başkanın seçilmesini için 15 üyenin üçte ikisinin oy verip, bir üyeyi başkan olarak seçmesi gerekmektedir. Şimdiye kadar yapılan kırk turda, kimse üçte iki çoğunluğu alamamıştır.

Oylamalarda Muhiittin Gürün (Eski Sayıştay Başkanı) 6-7 oy almış, Hakkı Ketenoglu 5, Muhiittin Taylan da 3-4 oya sahiptir. Hakkı Ketenoglu, AP tarafından desteklenerek gelmiştir. Ketenoglu'nun 141 — 142 ile ilgili olarak hazırladığı ilk rapor kamu oyunda etkiler yapmış, basında zaman zaman sert tepkilere yol açmıştır. Anayasa Mahkemesinde seçimlere bu ay sonlarında devam edilecektir.

Anayasa Mahkemesi üyeleri, üyelerin başkan seçiminde gizli oy kullandıklarını, aday da gösterilmediğini bildirmişlerdir.

Anayasa Mahkemesinde başkan seçimi, önümüzdeki haftaların önemli olaylarından biri olacağı benzetilmektedir.

Demirel'den Özdeyişler

Planlama bugünkü duruma düşmüş, ne varmış planlamada? Bugünkü durumunda? Nesi varmış bugünkü planlamanın durumunun? (23 Aralık 1966 Bütçe Komisyonu)

Devlet veren bir müessesedir. Alan ve veren bir müessesedir (16 Şubat 1968 Meclis)

Kim tazvik edivör öğretmenlere? İdare mi halk mı? Yani öğretmenlere tazvik nereden geliyor? İdareden mi geliyor? Halktan mı geliyor? Tazvik var dediğimiz zaman tazvik bir verden gelecek. (17 Şubat 1967 Meclis)

Sanayileşme nazik bir iştir (2 Şubat 1967 Meclis)

Herkes aklını başına ton lasın ve hangi dala bindiğinizi önce tesbit etsin (31 Ocak, rejim konusunda başına demec)

Türkiye Cumhuriyeti bir kanun ve nizam devletidir. Kanun ve nizam devletinde ihtilâl olmaz. Kanun ve nizam devletinde isyan olur. (1 Şubat 1967 Altın dağ ilçe kongresindeki konuşmasından)

Türk devleti pahalı bir devlettir (16 Şubat 1967 Meclis)

Kim demiş Türkiye'de kapitalist sistem var diye? Türkiye'de kapitalist sistem milan yoktur. Zaten bir kapitalist sistemin iddiaçıları da yok ortada (6 Şubat 1967 Meclis)

Bizim izmle işimiz yoktur (16 Şubat 1967 Meclis)

Kim kanunların dışına çıkarsa, Türk devleti kanunların dışına çıkması kanunların içine soker (27 Şubat 1967 Meclis)

Kanun çıkartmakla reform yapılmaz (27 Şubat 1967 Meclis)

Karın ekonomisi bir nevi emri vakidir (27 Şubat 1967 Meclis)

Her ton kok kömürü alan vatandaşa devlet 100 lira, her ton sanayi kömürü alan vatandaşa devlet 20 lira vasatı olarak yardım etmektedir. Bu değer men işler mi? (27 Şubat 1967 Meclis)

Fukaralık ticaretini bir yana bırakmak lazımdır. Fukaralık kadar nefret ettiğim şey yoktur. Fukaralıkla mücadelelenin yolu budur değildir. (26 Haziran 1968 Meclis)

Muhterem Meclisiniz, şu hoşla gitmek meselesini biraz ötelesin (24 Haziran 1968 Meclis)

Türkiye'nin bağımlılığını, bağımsızlığını münakaşa etmek mübah değildir (26 Haziran 1968 Meclis)

Türkiye bir çıkmaz sokaktır (28 Mayıs 1968 Konya)

(Devam edecek)

MAHMUT MAKAL'IN

ZULÜM MAKİNASI (ÖĞRETMEN KIYIMI)

çıktı

May Yayınları, İstanbul —

Okumanız gereken tüm devrimci kitaplar için

SERGI KİTABEVİ

Büyük Sinema içi, kat 1. Yenışehir — Ankara

HİTİT KİTABEVİ

Aradığınız kitapların tümü bulunur, ödemeli gönderilir.

Bayındır Sokak, Yenışehir Ankara

BİLGİ KİTABEVİ

Sakarya Cd. Yenışehir — Ankara

tüm

HAFTALIK GAZETE

Çarşamba günleri yayınlanır

Sahibi : Mustafa EKMEKÇİ

Yazışleri Sorumlu Yönetmeni: Sait BAŞARAN
Yazışleri ve Yönetim: Basın Sitesi D/2 Çankaya.
Haberleşme Adresi: Posta Kutusu: 75 Kızılay — Ankara

Fiyatı : 150 Kuruş. Abone : Yıllık Altmışbeş lira, altı aylık otuzbeş lira.

Dizildiği ve Basıldığı yer : Ulusal Basımevi

Çetin Altan

Yozlaşma

derhal önlenmelidir

Bazı geleneksel alışkanlıkları sarsmadıkça sosyalist akımı sağlam bir ray üstüne oturtmaya imkân yoktur.

Türki'deki geleneksel alışkanlıkların başında idarei maslahatçılık gelir. Sosyalist akım yozlaşmaya yüz tutsa da halktan oy almak için buna göz yummak gerektiği inancı vardır bazı çevrelerde. Hiç bir gerçek sosyalistin kabul edemeyeceği bir inandır bu. Sosyalist örgütün sosyalist niteliği zedelenmive başladıkdan sonra daha çok oy almanın hiçbir değeri yoktur. Amaç sadece oy almaksa bunu sosyalist olma, yan partiler çok daha rahatça sağlamaktadırlar.

Sosyalist nitelik özde e biçimde billurlaşır. Özde en dikkat edilecek noktada sosyalist özgürlüğü caabil olduğu kadar genişleme çabasından kopmamaktır.

Bir sosyalist örgütün başındaki sorumlu, sosyalist hudut bende biter bana karşı çıkanlar bu hududun dışına düşerler anlamında bir politika izler ve kurnazlıkla hem sosyalizmin hududuna bir duvar çekmive kalkar, hem karşı taraf basınının övgülerini toplar, hem de kendisine karşı çıkanları **burjuva polisivle tehdit** eden bir tutum takınırsa sosyalist niteliğini vıtırır ve sağla solu avıran çizginin caktırmadan sağına kavıms olur.

Böyle bir politika sadece adı sosyalist olan bir politikadır ve gerçekte sosyalist mücadele ile uzaktan vakıdan bir ilişkisi

olumu kandırmak olur. Gerçek bir sosyalistin buna tahammül etmesi imkânsızdır.

Bir sosyalist örgüt özellikle geri ülkelerde sosyalist özgürlüğü genişletme savaşı içinde olmalıdır. Fikir yasaklarını benimseyip Marx'ın yerine Blangu'i'yi oturtmiva kalkınamalı, tam tersine bu yasaklara karşı çıkmalı ve burjuva demokrasilerinde dahi Marxist görüşlerin serbest olduğu gerçeğini ortaya koymalıdır.

Bu yapılmadığı takdirde adı sosyalist olduğu halde kendisi sosyalist fikir özgürlüklerine karşı çıkan ve böylece komprador sınıfının pek özlediği bir duvarı sol gelişimve karşı çeken bir örgüt olma durumuna düşülür ki, rahat bir kampanya ve bolca oy hatırına sessiz kalınacak bir davranış savılamaz bu. vaktır. Ov hatırına bu

kaymava göz yummak top

Bir sosyalist örgütün başındaki kişi kendisi Marx'ın adını ağzına almasa bile kendisine karşı çıkanları Marxist olmakla suçlayan bir duruma düşmemelidir. «Ben Marx'ı olmadığım için beni devrimci ve kalkınışlar» gibi jurnaller yapmamalıdır.

Bicim meselesine gelince.

Sosyalist bir örgütte milletvekili olma ihtirası sosyalizmden taviz vermive ağır basmamalıdır. İle de milletvekili adavolu-

nı vakalamak için her şey mubah savılmamalıdır. Gerci akım güçlendikçe vaktivle bu savaşın eziveti ni çekmiş olanlar dahi bir milletvekilliği vakalayabilmek için eskiden isvan edecekleri kavpaklıkları sineve çekebilirler. Ama bu kayma örgütü sonunda ravından çıkarır ve cirkin kulislerle dedikoduların ve jurnallerin kavnaştığı bir üçkağıtçılar topluluğu haline getirebilir. Bunu ne pahasına olursa olsun derhal önlemek her gerçek sosyalistin görevidir...

Düşünün ki özde ve biçimde bu yozlaşmalara boş verilmek iktidara gelince ne çıkar? Emekçi sınıfı mi voksa emekçi sınıfı bahane ederek bir takım sokak politikacıları, asalaklar ve acıközler mi gelmiş savılır iktidara?

Bu tehlikeleri daha başında önlemekte büyük varlar vardır. Hatta bir sigorta olarak Sosyalist örgütlerin Merkez Yönetim Kurulu üyelerinin milletvekili adavı olamavacakları konusunda bir önensin kararı almak dahi düşünülebilir. Çünkü Büyük kongrelerle bir çok kişinin vınericillik öz dilemesinin, kulis ve dedikoduların vınericinin bas noktası dahi kalay milletvekili adavı almak ihtirasından dozmaktadır.

Ve yine bir çok kimse: — Hele ben bir milletvekili olavım o zaman sosyalist akım çok daha ivi vürür öibi bir vanılıva düemektedir.

Önce milletvekili olmak için sosyalist ülkelerden taviz verilerek sosyalist akım genişlemeye cünü...

Milletvekili olduktan sonra dahi şartlandırılmış halk kütlelerinden oy almak hırsıyla burjuva ede-

biyatına ayak uyduranlar çıkabilir. Hele oyları bir alalım, sonra yaparız sosyalizmi diye diye tam içine düşülür oportünizm ve bir daha da bundan kurtulunulamaz.

Bütün bu tehlikeli saktın calar uç vermive başlamıştır TIP'te...

Milletvekili olma ihtirasları bazı kişilerde eanavarlaşmıştır. Birbirini karalama ve gammadzıya almış vürümüstür. Ve bütün bunlar hep sosyalist akım için bahanesinin arkasına verleştirilmiştir.

Ovsa seçimlerden sonra milletvekili olamayanlardan bir çoğunun bu akımın temsilciliğinden vazgececeği veya bu konuda aynı hevecanı gösteremeyeceği de bilinmektedir. Koltuk ihtirasından gözleri kararanlar avakta 'kalmak için bunlarla dahi sıkı bir işbirliği icindedirler.

Bütün bunları arıtmak ve sosyalist akım içinde Bizans entirakalarının çevrildiği bir çöplük olaktan çıkarıp, büyük emekçi kütlelerinin güveneceği sağlam ve orava burava sağlam bir ray üstüne veniden oturtmak zorunluğudur.

Nitekim akım içinde kişisel ihtirasların mavalı olduğu bir yozlaşma baslarbaşlamaz bir direnme de beraber başlamıştır. Bu direnme halkın güvenini kırmıyacak kısa bir süre içinde tam tersine bu güveni pekleştirecektir. Halk kütleleri:

— Bu örgüt içinde üç kağıtçılık yapılmısına sessiz kalınmıyör, kimse putlaştırılmıyör ve dalkavuk cetelemeleri olamıyör, di-veceklerdir.

Bu henüz Türk sivasef geleneğinde alıslmamış bir voldur. Ancak şimdi ve kadar alıslmış usüllerin Türkiye'yi nereve getirip davadığı da malumdur. Sosyalist partisi diye yine içinde oportünistlerin kavnaştığı bir partivı halkın basına belâ etmenin anlamı vaktır.

Bunun için de gereken seferberlik ilan edilmiş bulunmaktadıdır.

Ergeç sonuc alınacaktır. Ve sosyalist akım fırsatçılarının üstüne çıkıp milletvekili olmak için kullancakları bir halk kandırmacası haline getirilemıyacaktır

İkili Anlaşma Anıtı

— Ölünün gözüne, ya da Cumhurbaşkanına, Başbakanı, Bakanlara, Senatörlere, Sayıvlara—

Mehmetçik, al helâ süpürgesini kavak ellerine sen, Amerikalı silâh arkadaşların istediler.
Çorlu hava alanında, güneş doğar doğmaz,
Gir içeri, pakla yüznumaraları, güney kuzey, birer birer

İkili anlaşma bu,
Sağlık temizliğini biz yapacağız, vav babu.

Utandıktan yürü, kutsal askerlik görevine,
Yel başın karlı atalarınca dik.
Sarı pisliği küreyen sen değilsin, yöneticilerdir,
Al helâ süpürgesini kocaman ellerine Mehmetçik,

İkili anlaşma,yok olasın,
Ova bayır, dağ taş sürer yasın.

— Ellerin ki Hö demiştir, selam vermiştir alın üzre,
— Ellerin ki tutmuştur ak ekmeđi.
— Ellerin ki dualarla ağarmış,
— Ellerin ki bilir tetik çekmeyi.

İkili anlaşma, ergeç burda,
Boğulacaksınız, burda, bu cükurda,

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Amerikalılar A.P. iktidarından yeni tavizler koparmağa çalışıyor

Amerika'nın Türkiye'ye imzalatmayı başardığı ikili anlaşmalarla, çoğunun varlığından yetkililerin de habersiz bulunduğu uygulama anlaşmalarının ilgililerin deyimleriyle, birleştirilmesi, bazılarının kaldırılması ve kabul edileceklerin de Meclislerden geçirilmesi konusunun hayli uzayacağı, bu «yılan hikâyesi» nin epeyce süreceği sanılmaktadır. Dışişleri Bakanı Çağlayangil'in, görüşmelerin 1967 Ocak ayında bitirileceğini bildiren demeci üzerinden bir yıl geçmiştir. Dışişleri Bakanı, geçenlerde verdiği yeni bir demecinde, bu yıl sonuna kadar bir sonuç vardiğini söylemiştir. Üç yıldan beri uyutulan Türk kamu oyunun böyle anlaşılıyor ki, beklemekten sabrının tükenmekte olduğunu, politikacılar da bilmektedirler. Sızan bilgiler, üç yılın sonunda da, Amerikalıların Türk Genelkurmay ve Dışişleri teknisyenlerinin yaptıkları teklifleri ısrarla reddettikleri, bu arada yurdumuzdaki Amerikan üstlerini Türk komutanların denetlemelerini kabule yanaşmadıkları yolundadır. Teknik seviyede yapılan görüşmelerde, ilgililerin deyimleriyle ortaya çıkan epürözler, Dışişleri Bakanı ile Amerikan elçisinin görüşüp, karara varmalarına bırakılmıştır. Ancak, epüröz diye geçiştirilen kelimenin altında Türkiye'nin bağımsızlığına, onuruna, egemenlik haklarına ısrarla indirilmek istenen silsileler yatmaktadır. Amerika, bir kez ele geçirdiği ve kapitülasyonları Türkiye'ye yeniden getirilmesi demek olan haklarını bırakmak istememektedir.

İkili anlaşmalarla, uygulama anlaşmaları arasında Anayasamıza, yürürlükteki yasalara bazı uygulamalarıyla da, bağımsızlığımıza perçinlediğimiz Lozan Antlaşmasına aykırı nitelikte olanlar bulunduğu bildirilmektedir. Hatta, imzalanan ikili anlaşmaların bazı hükümleri, daha önce imzalanan anlaşmalarla, bu arada NATO anlaşması ile de çelişmektedir. Ve bunlar glâli değil, açıktır. Bu sonuçta varırken, gösterilecek örnekler, öyle sayıyoruz ki, yetkilileri uyaracak. «İkili anlaşmalar» belasının artık yılan hikâyesi olmaktan çıkmasına belki yardımcı olacaktır.

OKUL MU, ÜS MÜ NE?

Bundan iki yıl kadar önce, Ankara Belediye sınırları içindeki Balgat'ta Amerikalılar yeni bir tesis kurmuşlar, yapılarını yükseltmeye başlamışlardır. Ankara Belediyesi iş bittikten sonra, Belediye harçlarını olsun koparabilmek için harekete geçmiştir. Balgat'ta yapılan Amerikan okulu için «ruh-sat» alınması gerektiğini söylemiştir. Yürürlükte bulunan ilgili yasa, Belediye sınırları içinde yapılacak yapılar için Belediyenin denetimini ve izin vermesini öngörmektedir. Bir ara, Belediye Amerikalılardan sadece harç için getirdikleri 69.000 lirayı alabilmiş ancak Amerikalılar daha bir milyon lira tutan öbür yapıları için para ödememekle direnerek buraların «Üs» olduğunu, her çeşit harçtan, denetimden uzak bulunduğunu iddia etmeye başlamışlardır. Çeşitli Bakanlıklar araya girmişler ve Amerika'nın bir milyon lirayı aşan borcu için «Dışişleri Bakanlığının kefil olduğunu» bir yazı ile Belediye Başkanlığına bildirmişlerdir. Şimdi, Ankara'da ilgililerin burnu dibinde, binlerce Amerikalı çocuğun okuduğu bir okul vardır. Okulun çevresinde yükselen yapıların tümü izinsizdir. Ve, Türk hükümeti, belediyeye karşı Amerika'ya kefil olmuştur. Balgat'taki Amerikan tüssünde kurulan okulun açılışı Lozan Antlaşması ve antlaşmanın ruhuna aykırı niteliktedir. Lozan Antlaşmasında, yabancıların Türkiye'de okul kurmaları — o zamana kadar kurulmuş olanlar dışında — yasaklanmıştır. Yabancı devletler ancak, elçilikleri içinde ve elçilikten sayılacak binalarda okul açabilirler ve çocuklarını okutabilirler. Elçilikten sayılacak yapı da böyle, elçilikten kilometrelerce uzakta kurulamaz. Amma açılmıştır, işlemetedir. Elçilik binaları içinde ku-

rulacak yabancı okulların da Türk çocukları okutulamaz. İddialara göre, bunlara da uyulmamaktadır. Bunu da denetlemenin olanacağı yoktur. Burası bir üs müdür, değil midir? Elçilik binasının bir parçası mıdır? nedir? «Tesis» midir?

BELGELER

İkili anlaşmalar içinde Türk kamu oyunun titizlikle üzerinde durdukları arasında, yakından bilip, izlediği için olacak, Türkiye'de suç işleyen Amerikalı asker ve sivillerin yargılama konusu

Mustafa Ekmekçi

başta gelmektedir. İmzalanan bir anlaşma ile Türkiye, Türkiye'de suç işleyen Amerikalıların suçu işledikleri sırada görevli olduklarını bildiren bir belgeyi JUSMMAT (Amerikan Askeri Yardım Kurulu) komutanlığından almaları halinde, onların yargılanmalarını ABD. li yargıçlara bırakmıştır.

Anlaşma hükümü, «kuvvetlerin statüsü» ile ilgili sözleşmede başlangıçta şöyleydi :

«Gönderen devletin askeri makamları, aşağıdaki hallerde, bir kuvvet veya sivil unsur mensubu hakkında kaza (yargılama) selâhiyetlerini rüchaniyetle kullanmak hakkını haiz olacaklardır:

... Resmî vazifenin ifası dolayısıyla bir fiil veya ihmalden mütevellit suçlar»

Bir sonraki fıkrada ise şöyle deniyordu:

«b) Bunların haricindeki herhangi bir suçun işlenmesi halinde, kabul eden devletin makamları kaza selâhiyetlerini rüchaniyetle kullanmak hakkını haiz olacaklardır.»

Bu hükümleri kapsayan anlaşma, 10.3.1954 de kabul edildi ve Meclisten de geçerek kanunlaştı.

Aradan iki yıl geçti. İlk çıkan zamanda, tercüme yanlışlığı olduğu iddiası ve gerekçesiyle 16.7.1956 tarihinde dört maddelik bir kanun çıkarılarak, yukarıdaki hüküm değiştirildi ve özetle şöyle oldu:

«Resmî vazifenin ifası dolayısıyla veya resmî vazifenin ifası sırasında işlenen suçlar yahut ihmali fiil ve hareketler.

Vazife hususunun tayinine müteallik esas gönderen Devlet ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında tesbit olunur...»

Böylece, yasama organına ait bir iş, ondan alınıp, yürütme organına, hükümete verilmiş oluyor du.

Anlaşma ile Türkiye'deki yargılama organlarının içinden çıkamıyacakları durumlar yaratılıyor, bunlar çıkarılan yasalarla daha bir çıkmaza sokuluyor du.

Anlaşmada, suç işleyen şahsın görevli olup olmadığı Amerikan makamlarının, örneğin JUSMMAT komutanının veya vekilinin vereceği egorevis belgesinin belli edeceği kabul edilmiştir. Ancak, dâvaya bakan Türk yargıcının belgenin altındaki imzanın Amerikan komutanına ait olup olmadığını bile soruşturmaya, araştırmaya hakkı yoktur. 1959 yılında Millî Savunma Bakanının Adalet Bakanlığına yazdığı şu yazı ibretle okunacak niteliktedir: (x)

«... Amerikan Askeri Yardım Kurulu Başkanlığının... günü yazısında mazunların (resmî vazife ifa ederken) suçu işledikleri belirtilerek dâvanın Amerikan Askeri Yardım Kurulu Başkanlığına devri istenmektedir.

... Resmî vazife belgelerinin tetkikinde ise suç tarihi 23.11.1958 günü yani Pazar günüdür. Pazar günü ise, resmî vazife günü değildir. Vazifeye başlamak üzere yolda olmak veya resmî vazifeden ayrıldıktan sonra bir mahalle gitmek halinin resmî vazifenin devamı olarak kabulü mümkün olmadığı düşünülmektedir.

Dosya sunulmuştur. Tetkik ve mütalâaları ve emirlerinin belirlenmesini arz ve rica ederim.»

Adalet Bakanlığının bu yazıya verdiği karşılık da şöyledir:

«NATO kuvvetler statüsü sözleşmesinde, mazunların suçu vazifelerinin ifası sırasında işlediklerine dair, gönderen devletin maktamlarının beyanını doğru kabul etmemiş, kabul eden devlet tarafından tahkik edilebileceğine dair adli bir hüküm mevcut olmamasına binaen evrakın Amerikan Askeri Yardım Kurulu Başkanlığına tevdiî icap ettiği...»

Gerek Genelkurmay'da, gerekçe çeşitli devlet kuruluşlarında çalışan teknisyenler, o zaman da meselenin üzerinde önemle durmuşlar, hatfâ bir ara konuyu NATO üyesi öbür memleketlerden de araştırmışlardır. Böyle bir sorun karşısında ne gibi işlem yaptığını sorulan Norveç yetkilileri, Türk elçiliğine şu karşılık vermişlerdir:

«... Selâhiyetli Norveç makamları sözleşmenin ... bendindeki «hizmet» — vazife mefhumunun tayininde sarahat bulunmaması hususunda Türk hükümetinin görüşüne iştirak etmektedir. Bununla beraber Norveç makamları görüş ayrılığını halletmek için en iyi usul üzerinde sarîh bir fikre sahip olmak fırsatını bulamamışlardır...»

«Şu ana kadar, Norveç gönderen devlete kaza bakımından takaddümden vazgeçmesi talebini mevzu bahis etmemiştir. Böyle bir talep ancak vahim bir suçun ifası halinde muhtemelen yapılacaktır...»

Bu olayın üzerinden on yıl geçip geçmiyecek, adalet ile ilgili konuda olmasa da, ikili anlaşmalarla ilgili olarak Norveç basını çalkalanacak, Norveç basınında, «Amerika'ya ısgal yetkisi veren belgeler» çarşaf çarşaf yayımlanacaktır. Bu belgelerde, «... Anlaşmayı yapan ülkede karışıklıklar çıkar ve hükümetin aldığı tedbirler etkisiz kahrına, o hükümet de yardım talebinde bulunursa veya Amerika komutanlığı o hükümetin etkilî bir şekilde karışıklığı önleyecek durumda olmadığına kanaat getirirse — Amerikan kuvvetleri kendi güvenliğini korumak için o ülkenin bazı bölgeleri ile önemli

(x) Yazıda özellikle tirnak içine alınan bazı anlaşma örneklerinde Sayın Muzafer Kuran ile sayın Gültekin Günerinin birlikteliklerindeki «NATO, kanun ve anlaşmaların Türkiye'deki mukayese seli tathikata» adlı kitaptan yararlanılmıştır.

İkili anlaşmalar Lozan Antlaşmasına da aykırı

Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çalayangil ikili anlaşmalar üstüne Amerika ile yapılmakta olan görüşmeler yılıbaşına kadar bitecek dedi okadar söyledi ki artık buna kimse inanmıyor

tesislerini işgal eder" şeklinde korkunç cümleler yer alıyordu. Ve Türkiye'de Tabii Senatör Suphi Gürsoytrak, Başbakan Demirel'e yönelttiği bir soru öngesinde şunları soruyordu:

"... Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Türk milletine ait olan devletimizin hükümlerini haklarını dikkate almaksızın Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisi dışında, mektup teatifi yoluyla esasları... belgelerle belirttiği gibi (Norveç'teki olay), Türkiye'deki Amerikan Askeri Kuvvetleri Komutanlığına, Türkiye'le bir karşılık, bir ayıklanma olduğu takdirde Türk Hükümetinin rızası dahil alınmadan, Amerikan kuvvetlerinin yurdumuzdan istedikleri yerlerini işgal yetkisini vermiş midir? Vermesi midir?"

Suphi Gürsoytrak, Demirel'e yönelttiği sorununun 241 gnü sonra Dışişleri Bakanı Çalayangil tarafından cevaplanıp, iddialar reddedildiği sırada bazılarına geçen konuşmasında Senato kürsüsünden şöyle diyor:

"Bugün Türkiye'de Amerikalıların elde ettikleri her türlü menfaat ve avantajlar, harp girişimleri ülkelerdeki menfaat ve avantajlarına hemen hemen yakın durmaktadır. Bu durumun en büyük sorumlusu politik hâkimiyetlerini ne bahasına olursa olsun sürdürmek arzusunda kapılmış olan devrik Demokrat idaredir. Bugün bize düşen vazife, geçmişte yapılmış olan hataları en kısa zamanda düzeltmek ve bundan sonra dış münasebetlerimizde ulusal menfaatlerimiz ve her türlü bağımsızlık ve egemenlik üzerinde son derece dikkatli ve titiz davranmak olmalıdır. Türkiye Amerika ile olan münasebetlerinde başından beri büyük hata ve gelişmeler düşmüştür. Amerika, neye ne kadar münasele ederse Türkiye ancak onu yapabilir hukuku ve ilmi durumundadır. Söyle ki, Amerika'nın isteği üzerine Türkiye, Ortadoğu'da herhangi bir bölgeye bilfihi müdahale edebilir veya üslerinin Amerikalılar tarafından kullanılmasına mâni olamaz. Lübnan çıkarması ve U - 2 Casus uçağı olayında olduğu gibi..."

Amerika ile yapılan ikili anlaşmaların bazıları Meclislerden geçip kanunlaşmış, ancak çoğu Meclislerden geçmemiştir. Çoğu Bakanlar Kurulundan da geçmemiştir. Yapılan anlaşmalar içinde nota ile yapılmış olanlar, mektup alıp veriş ile yapılmış olanlar, hattâ telefonla yapılan bir görüşme sonucu imzalanmış sayılanlar bile olduğu öne sürülmektedir. Uygulama anlaşmalarının durumu ise, Türkiye için daha karışıktır. Başbakan Demirel, bir gün Meclis kapısında bir karşı parti parlamento üyesine, «Bundan sonra ikili anlaşma çıkıp karşınıza getirilirse kabul etmeyeceğiz» demek zorunda kalmıştır.

İkili gizli anlaşmaların sayısını kesinlikle bildiği de söylenemez. İlan edilen, yürürlükten kalkınan dışında sayıları açıklananlar 54 tür. Uygulama anlaşmaları ile birlikte ise sayıları belki 100'ü aşmaktadır. Aşağıdaki örnek ABD ile imzalanan ikili anlaşmaların yaktiyle nasıl yapıldığını göstermektedir. (Bu yazıda)

Amerikan Büyükelçisi Türkiye Dışişleri Bakanına 1954 yılında verdiği bir notada, Amerikan yardım kurulu için çalışan müteahhitlere gösterilecek kolaylıkları tesbit etmiş, bunların ve yakınlarının getirecekleri mallardan gümrük, harç ve alınması gerektiğini belirtmiş ve sonunda özetle şöyle demiştir:

«Amerika Birleşik Devletleri, yukarıda sayılan kolaylıklardan müstefit olacak müteahhit personelinin Türk hükümetine resmen bildirecek ve bu kolaylıkların sürdürülmesini sağlamak için gerekli tedbirleri alacaktır. Hükümetimizden, yukarıdaki hususların Türkiye hükümetince sayıları kabul olduğuna bildiren bir notanın alınması üzerine, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, işbu nota ile buna cevabi notanızı iki hükümet arasında bir anlaşma teşkil etmiş adedileyecektir. Bu anlaşma, cevabi notanın tarihinde mer'iyete girecek ve Kuzey Atlantik Antlaşması devamlıca mer'iyette kalmaktadır. En derin hümetlerimi kabul buyurunuz ekalelans.»

AMERİKANIN 2000 ÜSSÜ.

Türkiye'deki Amerikan üsleri de, ikili anlaşmalara ve uygulamaya dayandırılarak kurulmuşlardır. Yabancı basında çıkan bilgilere göre, Türkiye'de 101 Amerikan üssü vardır. Amerika Birleşik Devletlerinin gerek ikili anlaşmalarına, gerekse savunma paktlarıyla kurduğu yabancı ülkelerdeki üs sayısı 2000 dir. Yalnız stratejik hava kuvvetlerinin 13000 uçağı, 10.000 füzesi ve 60 üssü vardır. Bir kaç yıl önce, 2 milyon 700 bin kişilik ABD ordusunun 1 milyon 200.000'i, Amerika dışındaki üslere yerleştirilmişlerdir. Bu bilgiler, yabancı basında ve kitaplarda çıkmış bilgilerdir. Bizim tarafımızdan bir sır açıklanmamaktadır.

Türkiye'deki Amerikan üslerinin birer NATO üssü olduğu iddia edilmektedir. Böyle olanları vardır, fakat tümü değil. NATO'nun hava silahları, çeşitli kuruluşlarını NATO yapınca, ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Amerikan üslerinin masrafları ise doğrudan doğruya Amerika tarafından karşılanmaktadır. Eğer, bunlar birer NATO üssü olsaydılar, NATO'ya üye olan Türkiye'nin de burada askerleri, adamları olur, Türkiye içinde yetkilisi Türk olurdu. Öyle değildi, bu üslerin hemen tümüne Türk yetkilileri giremezler, denetleyemezler. Türkler, Amerikalılar uygun görmüşler, kabul etmişlerse, ancak dışarıdan koruyuculuk görevlerini yaparlar. Bu en hafif deyimle, konunun ev sahibine saygısızlıdır. Türkiye'de NATO dâhil, bütün askerî kuruluşlar Türk komutanın emrinde olmalı, komutan, hepsini denetleyebilmelidir.

Türkiye'deki bütün üslerde, Amerikalıların ne yaptıklarını Türk komutanları denetleyerek bilmek durumundadır. Türkiye, U - 2 uçağı olayında olduğu gibi, olup bitileri karşısında baskılanmamalıdır.

İktidar, Amerikalılarla imzalanan ikili anlaşmaların kendi zamanından çok önce başladığını söylemektedir. Bir bakıma doğrudur. Daha önce den başlamıştır. Ancak, iktidarın tutumundan yararlanarak Amerikalılar, yeni anlaşmalar imzalamaya salar bile, ondan yeni tavizler koparmaya yolları aramışlardır. Amerikan üslerinin genişletilmesi, modern dinleme ve gözleme araçları ile üslerin güçlendirilmesi, Türk yetkililerinin denetlemesine bir türlü olanak verilmemesi, iktidarın tutumundan koparılmış tavizlerdir bir bakıma. Buradan bir kaç ay önce, Türkiye'ye devredildiği gösterişle ilan edilen «Manzarat» üssünün araçları şimdi acaba nerededir? Üs ne şartta Türkiye'ye bırakılmıştır? İkili anlaşmalarda geçen, bağlayıcılığı sonradan anlaşılan cümlelerin yanı sıra, uygulamaya anlaşmaları ile genişletilen ve bazı parti genel başkanlarının da zaman zaman ortaya atıp, Türkiye'yi bir ucurma götürdüğünü öne sürdükleri Amerikan üslerinin ne zaman kaldırılacağı bilinmemektedir. Bunların denetimini ne zaman Türklerin elinde olacaktır, belli değildir. İşte bir bakıma ikili anlaşmalarla ilgili görüşmelerin yılan hikâyesine dönüşmesinin nedenleri bunların altında yatmaktadır. Türk Genelkurmayı teknisyenleri ile Dışişleri teknisyenleri raporlarını hazırlamışlar, görüş birliğine vardıkları, esasları tesbit edip bildirmişlerdir. Ancak şubekî olarak Amerikalıların karşı koyması ile karşılaşılmıştır. Amerikalılar, bazı konularda, Türk kamu oyunun yamaklığı biçiminde taviz vermeye hazır gibi görünmekte, fakat yine de ne yapıp edip işi savsaklamaya gitmektedirler. İkili anlaşmalarla ilgili görüşmeler için, «su zaman bitecek, bu zaman bilecek...» diye demeciler verip duran bir Dışişleri Bakanına insan bilemek artık zorlaşmaktadır.

İHTİHALGİLERİN ENDİŞESİ

İkili anlaşmaların gözden geçirilmesi ile ilgili girişimler, 27 Mayıs devriminden hemen sonra başlamıştır denilebilir. İhtilâlciler, daha ihtilâl haberi, Amerika ile yapılmış ve ihtilâl karşı bir hareketin Amerika'dan gelebileceğini söyleyecek bir anlaşmanın olup olmasından endişe etmişlerdir. İhtilâlin Millî Savunma Bakanlarından Muzafer Alanuş, Dışişlerine gönderdiği bir yazıda, Amerika ile yapılmış ikili anlaşmaların neler olduğunun tesbitini istemiş, bundan sonra gözden

geçirme konusu ele alınmıştır. 1962 yılında, Millî Hükümeti Millî Savunma Bakanlığında yazdığı bir yazıda bu gözden geçirmenin başladığını ima etmekte yazının bir yerinde şöyle demektedir:

«...Ancak, Türkiye ile Amerika arasındaki vergi muafiyetleri anlaşması ve eki yeniden gözden geçirilmekte ve bu konu Atlantik Antlaşması Merkez Heyeti Başkanlığı ile muhabere yapılmaktadır. Bu muhabere neticesinde, bahis konusu anlaşma ve eki değiştirildikten ve yürürlüğe girdikten sonra, keyfiet yeni hükümler muvacehesinde tekrar tetkik edilecek ve gereği yapılacaktır.»

AP, iktidara geldikten sonra, NATO anlaşması dışındaki ikili anlaşmaların gözden geçirilmesi, egemenlik haklarımızı, kanunlarımızı ayıkırı düşenlerin kaldırılması konusunda kamu oyunun ağır baskısı ve muhalefetin çıkışları karşısında kalmış, ancak o gün bugündür, güven verici bir sonuç ulaşılmamıştır. Amerikalılar adına ikili görüşmeleri Türk düzeyde yürüten Mr. Cash bu Temmuz ayında Türkiye'den ayrılp gitmiş, yerine gelen Howard Ashford'a görüşmelerin silbaştan olacağı kanısı, konuyu yakından izleyenler düşündürmüştür. Hele, Amerikan Elçisi Hart gidip de yerine CIA'da 12 yıl çalışmış Komer gelince, sorunun arap sağına dönmeye için sanki müzansen tamamlanmıştır.

Birer kaçakçılık yuvası haline gelen IX ler, yoksul bir ülkenin Amerika'ya bahış gibi verdiği, anlaşmalardan gelen gümrük, vergi, harç muafiyetleri, bunların ne kadar akla gelirse o kadar kökükük kullanılmaları, anlaşmalara giriyor diye, o işlerde çalışıyor diye, hatırların yakınlarını birer muafiyetlerden yararlandırılmaları, siyasal terimler arasında «NATO müteahhidi», «Amerikan müteahhidi» gibi terimlerin girmesine kadar varan usulsüzlükler, gırtlığa kadar gelmiştir. Amerikalıların aldıkları emir gereği, artık arabaları ile Kızılay ugramayıp, yapacakları kazaları ara sokaklarda yapmaları, bir adil kapitülasyon niteliğinde olan anlaşma hükümlerini unutmamış. 1950 yıllarında Çankaya'dan Kavaklıdere'ye yeni yolda arabasıyla 11 Türk erini çifneyip, hayatlarına son veren Amerika Albayın, elini kolunu sallıyarak Türkiye'deki bir göreve gitmesi, Türk yarınca karşısına çıkarılmaması, Amerikan mahkemelerinde yargılanması bugün gibi belleginden çıkmamaktadır. Fotoğrafçılara, orlerin cenzanelerinin resimleri bile çektilerim istenmiştir...

İkili anlaşmalarla başlarda ABD ile imzalanan ödünç verme ve kiralamaya anlaşmalarıyla Resmî Gazetelerde çıkan atom anlaşması, Afyon anlaşması, Bakır anlaşması ve anlaşmanın anlaşması gibi anlaşmaların şartları memleketimin onurunu her gün yaralamaktadır. Amerika isterse, verdiklerini istediği zaman geri alabilmekte, Türkiye'yi ödünç verdiği, kiralandığı gemilerden, silâhlardan yoksun bırakacak duruma düşürebilmektedir. İsterse, ödünç verdiği, kiralandığı silâhların Türkiye'nin müdahale zorunda kalacağı Kıbrıs'ta kullanılmamasını önlemeye çalışabilmektedir. Amerika'nın Türkiye'ye verdiklerinin propagandalarının yapılması bile anlaşmaya bağlanmış bulunmaktadı. Yardım anlaşmasının üçüncü maddesinin son iki fıkrasını da şöyle demektedir:

«1 - Birleşik Devletler basın ve radyo temsilcilerine bu yardımın kullanılmasını serbestçe müşahade etmelerine ve bu mübahatlerini tam olarak bildirmelerine müsaade edecektir.

«2 - Türkiye hükümeti bu yardımın amacı, kaynağı, mahiyeti, gelişliği miktarı ve herleyişi hakkında Türkiye'de tam ve devamlı yayın yapacaktır.»

Dost bellenen Amerika'nın iç yitili, «dost başa» sözümlü yalanıyacak biçimde geliştiğini şimdiye kadar, Uyanan, bilinçlenen kamu oyunun gözleri önünde onurumuzu yaralamaktan kurtulmalmış artık. Türkiye savunması için hiç ama hiç bir devletin ihmaysizini kabul edemez. Anlaşmalar gözden geçirilip düzeltilirken Amerika'nın üstümlüde kurmak istediği himayeçi postu da bulunmalıdır.

Demirel vaktiyle Boğaz

köprüsüne karşı idi

Köprü daha yapılmadan üstünden kimler geçiyor: köprü ve Morrison firması, para meselesi ve geçmişte kalan günler

Morrison Firmasının uzun yıllar mühendisliğini yapan mühendis Reşat Aras, geçenlerde «Boğaz Köprüsü»nün yapım kontrol amirliğine getirilmiş ve Kara Yolları Genel Müdürlüğü ile anlaşmasını imzalamıştır. Aras, uzun yıllar, Amerika'da Morrison'un projelerini yapan Steinman firmasında çalışmıştı. Kara Yolları'nın kontrol firması İngiliz Freeman Fox iken, Morrison'un yakından tanıdığı birinin köprü'nün başına getirilmesi ilgi çekicidir.

Buna karşılık, Kara Yolları Genel Müdürlüğü içinde tam anlamıyla bir «kıym» hüküm sürdü ve siyasal baskılara boyun eğmeyen pek çok yüksek mühendis, görevlerinden istifa ettiler. İstifa edenler arasında şu elemanlar bulunmaktadır:

Plan, Proje Dairesi Başkanı İken Boğaz Köprüsüne karşı çıktığı iddiasıyla görevinden alınan İbrahim Bulutoğlu, Kara Yolları Yapım Dairesi Başkanı Yüksek Mühendis Bahattin Ecevit, Yapım Dairesi Başkan Yardımcısı Yüksek Mühendis Erdoğan Yaramanoğlu, Makine İkmal Dairesi Başkanı Saif Tellihoğlu.

İstifa edenler bu kadarla kalmamaktaydı. Boğaz köprüsüne karşı b' rapor hazırladıkları için çeşitli yerlere nakledilenlerden Karayolları Planlama Fen Heyeti Müdürü Bülent Gözen, önce bir köşede danışmanlığa nakledilmiş, sonra da Sivas'ta bir mühendisliğe atanmıştı. Gözen, geçen hafta içinde istifasını ver-

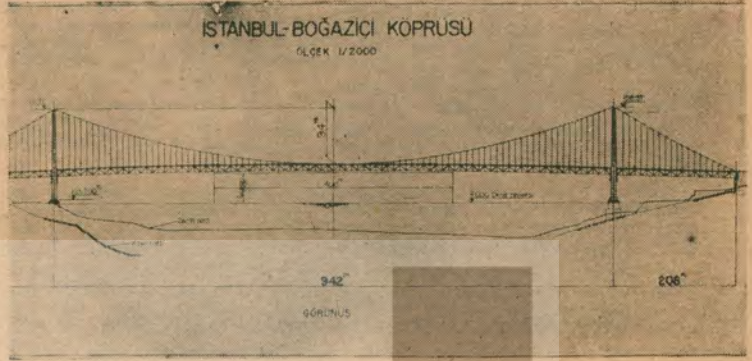
di. Yine aynı raporda imzası kullanılanlardan Celi İpecki, bir süre önce Sivas'a nakledilmiş, ancak İpecki, Danıştay'a baş vurarak, Bakanlığın kararını iptal ettirmiştir. Aynı zamanda Kastamonu'ya atanan Y. Mühendis Mehmet Erbil de kararın iptali için Danıştay'a baş vurmuş bulunmaktadır. Morrison'un vaktiyle hizmetinde çalışmış olanlar, Boğaz köprüsünde civit atarlarken, yıllardır Karayollarında emek vermiş, alınları terlemiş, değerli elemanların apar topar görevlerinden uzaklaştırılmaları, istifa zorunda bırakılmaları, ya da bir köşede «pasifikasyona» tutulmaları «kıym»ın ve baskıların niteliği hakkında yeterli bilgi vermektedir.

Kara Yolları'nda, gerek boğaz köprüsü, gerek siyasal düşünce nedenleriyle yapılan baskılar o kadar varmıştır ki, artık Kara Yollarından randımanlı çalışmaya beklemek olanaklı değil kalmamıştır.

PARA YOK...

Boğaz Köprüsü'nün bir seçin aracı sayılan bulunduğu gibi, seçim aracı sayılan da vardır. İktidar, hazırlanan bütün raporlara ve karşı çıkımlara güvenen, ne yapıp, edip, fırsat bulabilirse, «Boğaz Köprüsü» kradıları yaratmak niyetindedir. Böylece, «Barajlar Krizi» deyimine bir de bu eklenecektir.

Ne var ki, 1969 için elde ayrılacak para yoktur. 1969 programına para konmakla birlikte, ilgilileri, köprü için gerekli dış fi-

Boğaz köprüsünün krokisi

nansmanın nasıl karşılanacağı hususu düşündürmeye başlamıştır. AID nedeni bilinmemekte birlikte köprü için para verileceğini açıkça bildirmiş, köprü yapımına katılacağı umulan kredi kurumları ile bir konsorsiyum bugüne kadar kurulamamıştır. Kredi kurumları, yapılacak köprü'nün «rantabl olmayacağı» söylemişlerdir.

Bunun üzerine, Bayındırlık Bakanlığı Müsteşarı Orhan Gönçoğlu'nun borç bulmak üzere bu hafta içinde Belçika'ya kadar uzanması kararlaştırılmıştır. Bundan iki ay kadar önce, Amerika'ya bir gezi yapan Planlama Müsteşarı Turgut Özal, verdiği bir

demeçte Amerika'da üzerinde duracağı altı projeden söz etmiş, bunların üzerinde duracağını bildirerek altı projeden beşinin adlarını saymış, birini es geçmişti. Yeni nedense birini saymamıştı. Bu söylemediği projenin boğaz köprüsü projesi olması akla yakın gelmektedir. Konuyu yakından izleyenler, boğaz köprüsü'nün eninde sonunda Morrison'da kalacağını öne sürmektedirler.

Kısa bir süre önce, Planlama Dairesi Başkanlığı Yüksek Planlama Kurulu toplantısında boğaz köprüsüne 1969 için ayrılacak para konusu tartışılırken, Bayındırlık Bakanlığının konan kararı az bulmuş, bunun üzerine planlılardan biri «Siz de

planlı çalışmayı öğrenins karşı»ğini vermiştir. Araya Bahri Dağdaş girmiş ancak o da planların tarafını tutmuştur. Sonunda, birkaç milyon ekisiyle köprü projesi programa konmuştur.

DEMİREL DE...

1960 öncesinde, ünlü «Su İşleri Genel Müdürü» olduğu sıralarda, Demirel'in de Boğaz Köprüsü yapımına karşı olduğu, o zamanları bilenlerce ifade edilmektedir. O sıralarda da Morrison firması, Boğaz Köprüsü için DP. İktidarına proje hazırlıyor, Demirel ise, köprülerle değil, sularla hazar neşir oluyordu. Barajlar gitti, köprü kaldı yadigar...

Özel Yüksek Okulların devletleştirilmesi gerektiğini öne sürerek, İstanbul'dan Ankara'ya yürüten üniversitelerin bu çıkışları üzerinden bir yıl geçti. Saçları, sakalları kaşmış, başlarında liderleri, bir davanın adamı niteliği üzerlerinde, yürüten bu gençlerin uyandırıkları tepki, ne yalan söylemeli gerektiği kadar olmamıştı. Her ne kadar, konu Meclis yansımış bir komisyon kurularak raporunu hazırlayıp, Senato'ya vermişse de, uyanan yankıları hiç biri, İstanbul'dan Ankara'ya yürütmekten sıyrılan, kabanar tabanının sızısını unutturamazdı.

Olay neredeyse, küllenmek ve unutturulmak üzereydi ki, İstanbul'da parasına güvenen bir vatandaşın Özel Hukuk Yüksek Okulu açmak için baş vurması ve hazırlıklarını tamamlamaya yönelmesi ortaha salınmaz, hukukcularında becerikli olduğundan olacak, konu kısa bir sürede kamu oyunun malı oldu. İstanbul, Ankara Hukuk Fakülteleri, üniversiteler konuya yeni baştan eğilmek zorunluluğunu duyulara Protesto yürüyüşleri yapıldı. Ankara Hukuk Fakültesinde açık oturum düzenlendi.

Ankara Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Uğur Alsancaklı, özel yüksek okullar ve bu arada özel yüksek hukuk okulu'nun kuruluşunun Anayasaya aykırı

olduğunu, geniş bir gerekçe ile belirtip Danıştay'a başvurdu.

Bir yandan Danıştay'a baş vurulurken, Üniversiteler içinde protestolar giderken, Türk Hukuk kurumunda konuyu bilen adamları arasında tartışma konusu yapı ve geçitimiz Perşembe günü bir açık oturum düzenlendi.

AÇIK OTURUM...

Toplantıyı yöneten Münci Kapani'nin açış konuşmasından sonra, açık oturuma katılanlar, önce onar, sonra da beşer dakika konuşular. Konuşmacılar içinde özel yüksek okulların Anayasaya aykırı olmayacağını savunan Yaşar Karayalçın, «Özel Yüksek Okulların Anayasaya aykırılığı yolunda şimdiye kadar herhangi bir iptal davası a-

Özel Yüksek Okullar bir açık oturumda yargılandı

“Özel Okullar hemen devletleştirilmemelidir!,,

Ankara Hukuk Fakültesinde düzenlenen açık oturumda konu enine boyuna görüşüldü

çılmamıştır. Demek ki bir aykırılık yoktur» ve «Özel Yüksek Okullarda çok paralı kimselerin çocukları okuyacağından parasız olanların çocukları, devlet okullarında okuyabilecekler, böylece fırsat eşitliği sağlanmış olacaktır» gibi celici sözler söyledi.

Karayalçın dışında konuşmacılar, hemen hemen hepsi, Özel Yüksek Okulları Anayasaya ve sosyolojik açıdan inceleyip Anayasaya aykırı olduğunu söylediler. Bu konuşmacılardan dedikleri de şöyle özetlenebilir: «BAŞBAKAN VE KARDEŞİ...»

Mümtaz Soysal — Bizim Anayasamız, devleti her alanda bir şeyler yapmaya zorlayan bir anayasadır. Eğitimi kaç konusunu yapmak, hangi düzeyde olursa ol-

sun, devletin küçük ödevlerini de kaç gayesi güden görevler durumuna getirmektedir. Özel Okul açanların birçoğu, amme menfaatine, hatta Kızılavya çalıstıklarını söylüyorlar.

Devlet eliyle kişiyi zengin etme mekanizması, bugün eğitim alanına da girmiştir. Eğitim piyasası tarafından karşılanmasında, piyasa devletin yetiştirdiklerinden yararlanacak, üçüncü sanayiye olan olay, burada da görülecektir. Devletin kurumu, elemanları elden gideceği için zayıflayacak, bir Millî Eğitim Bakanı «Biz bu kadarını yapabiliyoruz» diyebilecek, bir Başbakan «Ben bu kadarını yapayorum, gerisini de kardeşim karşılayacaktır» diyebilecektir...

Devletleştirme nasıl olacak?

Özel Yüksek Okullar sorununun önümüzdeki haftalar içinde de aktualitesini koruyacağı, ilgililerin tedbirler bulmak için çaba harcayacakları sanılmaktadır. Sorun, özel yüksek okulların devletleştirilmeleri veya vaktiyle haline getirilip, denetlenmesi şeklinde teklifler de getirmektedir. Mümtaz Soysal, açık oturumda bu konuya da değinmiş, «Bunların hemen devletleştirilmeleri doğru değildir. Eğitim vurgunçuluğu ile para kazananlara, bir devletin kasasından para verilmemelidir.» demiştir. Ancak, bunlar devletleştirilecekmiş gibi, kıymet akıldırının de yapılması gereklidir.

Amerika'nın Yeni Büyük Elçisi

Robert W. Komer geldi

Johnson'un, Ankara Büyükelçiliğine atamayı uygun gördüğü Büyükelçi Robert W. Komer, geçen hafta içinde Cumhurbaşkanı Sunay'a güven mektubunu verdiğinden sonra, resmen görevine başlamıştır. Büyükelçi Komer, karşılığında beklenen bazı olayları öğrendikten sonra, hiç birşey olmamış gibi, randevularını vermiş, kendisiyle görüşmek isteyen gazetecilere şüpheye kadar abayı dememiştir. Tilkinin de, kendilerini tilkinin kuşağı görenlerin de neler yapacakları önümüzdeki aylarda belli olacaktır!

Robert Komer'in Amerikan çevrelerinde verilen kısa hayat hikâyesi fazla ilginç değildir. Komer, 1922 yılında doğmuştur. Halen evlidir, iki oğlu bir kız vardır. Kennedy'nin de okuduğu Harvard Üniversitesinden üstün derece ile mezun olmuştur. Okulu bitirdikten sonra, İkinci Dünya Savaşı yıllarında askere alınmış, orada herkese verilen bronz madalyalardan almıştır. Komer, askerliği bitirdikten sonra, CIA'da çalışmayı uygun görmüş ve doğru bir deyişle gözlerini CIA'da açmıştır. CIA, 1948 yılında kurulmuş ve dünyayı dehşete veren örgütünü o zaman kurmaya başlamıştır.

Komer'in CIA'da görevi Orta - Doğu ile ilgili tahminler (national estimate) üzerinedir. Orta - Doğu'da neler oluyorsa, ajanlar, haber bültentileri, Amerikan Haber Merkezlerinin yolladığı bültenler, Komer ve arkadaşlarının önüne gelmekte burada değerlendirilerek tutularak, tahminlerde bulunulmaktadır. Bir CIA adamının, en ufak haber ve söylenti üzerinde dahi sektirmemesi gereklidir. Orta Doğu'da neler oluyor, ne olacaktır? 1948 yılından 1961 yılına kadar bu konuda tahminler için tahmin-cilerle ağızlarına bakılmıştır.

Orta - Doğu sorunları üzerinde uzman olan Komer, 1961 yılında Kennedy'nin dikkatini çekmiş ve Kennedy tarafından Beyaz Saray'a alınmıştır. Beyaz Saray'da 5-6 kişi -Komer dahil- başkanın asistanlığı ve danışmanlığı görevlerine bakmaktadırlar.

Kennedy bir ara yardımcısı Johnson'u, içinde Komer'in de bulunduğu bir heyetle birlikte Orta - Doğu'ya göndermiş ve Kuba ablukası konusunda Orta-Doğu memleketlerini de yanına almak istemiştir. Bu, bir dönüm noktasıdır ve 1962 yıllarına rastlamaktadır.

Bu noktada Komer'in gösterdiği gayretler önemlidir.

Johnson, 1962'de Türkiye'ye Kennedy'nin Başkan Yardımcısı olarak geldiği sırada, Johnson'un hava alanından, Çankaya'ya kadar, Türkiye halkına gösterdiği yakın ilgi dikkat çekici olmuştur. Yıldırım Beyazıt alanından başlayarak, bindiği uçak arabadan yer yer inen Johnson, yollarda birikenlerin ellerini sıkmış, Altındağlı bir ihtiyarı öp-

müş, yüzünün umulmayan ebesiyle, herkese gültükükür bile göndermesini başarmıştır. Johnson bu gelişinde hayli yerleşmiştir. Protokol gereği A-

'Tahmin ediyordum, birşey olduğumu' demiş ve olayı nakletmiştir.

İşle Komer'in Türkiye'ye gelişini ilk böyledir. Kuba olayı nedeniyeldir.

Türkiye'ye, Johnson tarafından Büyükelçi olarak atanan Komer, çok muhtemeldir ki, Türk yetkililerle karşılaşınca, ilk gelişini hatırlıyacaktır.

Kennedy öldürülünce, yerine geçen Johnson, Kennedy'nin vakitliyle atadığı uzman ve danışmanları birer birer uzaklaştırmış, ancak bunlarında içinde yalnız Komer'i alıkoymuş, kendisine özel danışman seçmiştir. Komer'in Johnson'un yanında, özel danışman olarak kalması 1967 yılına kadar sürer. Bu süre içinde Komer, yine Orta - Doğu konusunda tahminlerini ve önerilerini sunan Komer, 1967'de «Büyükelçi» ünvanıyla, Vietnam'a gönderilmiş ve orada -o zamana kadarki uygulamasıyla- olumsuz sonuçlanan pasifikasyon (uslandırma) programını uygulamaya girişmiştir. 1967 yılında başlayan Vietnam'da uğraşma 1968'in Ekim mayına kadar sürecektir.

Bir CIA Ajanının dış görevlerinde çalıştırılması ve bunların casus olduklarının bilinmesi b'le olağan bulunabilir. Her elçilik mensubu bir yerde, kendi memleketi için ajanlık casusluk yapmakla görevlidir sayılabilir. Ancak, yıllar yılı böyle görevlerde çalışmış olanlar bile, insanların başlarına gelenleri farkettiler zaman, ilerinde bir pısmırlığın ve sorumluluğun esikliğini duymuşlardır. Öteleleri var dir ki bir ülkede bir ajan gibi çalıştırılmak istenmişler, fakat bu insanlar aslanlara övüt serjanlığı reddetmişlerdir. CIA'da ajan olarak çalışanlar, hiç bir kademe, rütbe, birşey düşünmeden duygusal, kişisel çabalarını dışına çıkarmamışlardır. İnsanın ağzına bakıp «Acaba ne koparacağımı» diyen bir eda ile çürpünarların halini gözler nizan önüne getirin. Türkiye'de seçimler mi var? Bir CIA Ajanı tahminlere yarıyacak ne koparırsa ona bakacaktır. Washington'da tahmin işini yapacak ve değer-

(Devamı sayfa 15'de)

Yeni Amerikan Büyükelçisi Robert W. Komer güven mektubunu Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a sunduktan sonra

12 Yıl «CIA» da çalışan Komer, Türkiye'ye Amerikan Büyükelçisi olarak gönderildi. (Basından)

Sosyalist Hareketin Sorunları

(T. I. P. 'nin durumu)

Behice Boran

Her zaman önemle belirttiğimiz gibi TIP, Türkiye'de ilk defa sosyal piramidin alt tabakalarından kurulmuş ve kısa zamanda emekçi kitleler arasında tutulmuş ve memleket yüzüne yayılmış sosyalist bir partidir.

Türk sosyalist hareketi politik yönüyle ifadesini Türkiye İşçi Partisinde bulmuştur. Bu partinin bugün içinde bulunduğu kritik durum ve karşılaştığı sorunlar aynı zamanda Türk sosyalist hareketinin sorunlarıdır. Ben bu yazımda bugünkü durumun nedenlerini incelemeye çalışacağım. Hemen belirtirim ki, burada, olaylar nasılsa başladı ve gelişti, kim ne dedi ve ne yaptı, onları anlatacağam değilim. Partinin en yüksek organında yapılan bir eleştirinin, ne kadar sert yapılmış olsa da, normal olarak böyle bir bölünmeye, uzlaşmaz kanatların meydana gelmesine yol açmaması gerekirdi. Açmıssa, bunun mutlaka kişilerin görüşleri ve tutumları üstesinde daha temel nedenleri olmak gerekirdi.

Temelde Türkiye'nin sınıfsal yapısı ve bu yapının parti içinde yansımaları vardır. Türkiye'de sosyalist hareketin sınıfsal niteliği, çeşitli konuşma ve yazıların da belirttiğim gibi, emekçi olan ile olmayan ayrımı üzerinden ve emekçi kitlelerin sınıf bilinci de bu kalın ve kaba ayırım çizgisi üzerinden oluşmaktadır. Bunun için de TIP işçi sınıfıyla köylü ve kentli diğer emekçi sınıf ve tabakaların birleşik hareketi olarak yürümektedir. Ayrıca, TIP, nin programına aldığı ekonomik - sosyal dönüşümlerin işçi sınıfı dışındaki emekçi kitlelerin çıkar ve ihtiyaçlarına cevap vermesi, özellikle gerçek bir toprak reformunun geniş köylü kitlelerini çok yakından ilgilendirmesi de bu politik hareketin bütün emekçi kitlelerin birleşik hareketi olması niteliğini kuvvetlendirmektedir. TIP, nin bu sınıfsal niteliği bir yanıyla Türk sosyalist hareketinin gücünü ifade etmekte, sınıf tabanını genişletmektedir; ama öbür yanıyla da, hareketin sosyalist niteliğini sürdürülebilmesi bakımından, bir zaafını teşkil etmektedir. İşçi sınıfı tüm emekçi kitle içinde azınlıktadır ve yine Türkiye'deki şartları sonucu, var olan işçi sınıfı da TIP, ne sahip çıkararak parti saflarını doldurmuş değildir. Bu durumda, işçi sınıfından ziyade, esas itibarıyla burjuva ideolojisine dönük diğer emekçi kitleler partide ağırlığı ve etkisini duyurmaktadır. TIP, nin bugünkü sınıf dayandığını bu niteliği hareketin sosyalist çizgiden kaymasını kolaylaştıran bir faktördür; çünkü sosyalizm, asıl işçi sınıfının ekonomik ve politik ideolojisidir.

Bu sınıfsal etkenlere bir de seçimleri kazanma, oy toplama kaygusu ekleneince sosyalist çizgiyi muhafaza edebilmek daha da zorlaşmaktadır. TIP, 'nin beş birliğine göre, Anayasa çerçevesi içinde seçimlere iktidara gelmeye öngören bir partidir. Ama soy avcılığı ile değil, işçi - emekçi kitleleri eğitip, örgütleyip onların bilinçli oylarıyla iktidara gelmeyi öngörür. Nedir bilinçli oylar? Kendilerinin işçi - emekçi sınıflardan olduklarını, düzenin sosyalizm doğrultusunda değişmesi gereğini ve bu değişikliğin ancak işçi - emekçi sınıfların iktidarı almalarıyla gerçekleşebileceğinin bilincine varmış,

bu amaçla da büyük çapta örgütlenmiş, hak ve hürriyetlerine sahip çıkarak mücadele veren kitlelerin oyları demektir. Bunun için TIP, nin baş ödevi kitleleri eğitmek, örgütlemek, bilinçlendirmektir. Ancak bunun sonucu gelecek oylar TIP,ni iktidara getirse, TIP programında öngörüldüğü köklü dönüşümleri yapabilir. Her zaman tekrarladığımız gibi, demokrasi sadece halkın belli sürelerde sandık başlarına gidip oy atması değildir. İki seçim dönemi arasında da demokratik hak ve hürriyetlerini kullanarak sesini duyurması, iktidarı etkilemesidir. TIP, nin programında ise demokrasi, bütün bir toplumun, halkın toplum hayatının her kesim ve kademesinde etkin rol oynaması, söz ve karar sahibi olabilmesi öngörülmüştür.

Emekçi kitleleri eğitmek, örgütlemek ve bilinçlendirmek, uzun vadeli, sistemli bir parti çalışması gerektirir. Emekçi kitleler içinde böyle bir çalışma yapabilmek ise sağlam, bilgili, atılgan ve cesur teşkilat kadroları meydana getirmekle mümkündür.

Oysa dört yılda bir genel seçimler, iki yılda bir senato kısmi seçimleri ve mahalli seçimler, diğer partiler gibi TIP, ni de sık sık seçim kampanyası dönemlerine sokmakta ve böylece oy toplama, oyları artırma kaygusu parti çalışmalarını üzerinde devamlı baskı yapmaktadır. Ayrıca bu durum, belediye ve il meclislerine veya Büyük Millet Meclisine girmeğe hevesli, ama sosyalizmin ve sosyalist çalışma gereklerinden az çok habersiz kişilerin partiyeye girmesine ve aday listelerindeki üst yerler için parti içi çekişmelere yol açmaktadır. Kısa süreli seçimlere girme ve oy toplama kaygusu, bir yandan parti çalışmalarını uzun vadeli ve sistemli örgütlenmeye ve bilinçlendirme çabasından kısa vadeli ve toplama çabalarına kaydırmakta, öbür yandan parti içinde eşeçilme heves ve hürsün köriklemeye tetir.

Bundan başka, partinin kuruluş ve örgütlenmesinde ki bir zaaf da - ki bu da büyük ölçüde seçim sorunuyla ilişkindir - yukarıdan beri anlattı-

ğımız yönde bir etki yapmaktadır. Her zaman önemle belirttiğimiz gibi TIP, Türkiye'de ilk defa sosyal piramidin alt katlarından kurulmuş ve kısa zamanda emekçi kitleler arasında tutunmuş ve memleket yüzüne yayılmış sosyalist bir partidir. Ama TIP, nin sosyalist bir parti niteliği kazanması bir anlamda atepedene olmuştur, yani, sosyalist kişilerin, çoğunlukla aydınların, üst yönetim kadrolarından aşağıya doğru parti kademe lerinde yer alması ve partiyeye Türkiye'nin tarihsel ve sosyal şartlarına özgü bir katkımına yön temül çizen bir fizik (Partinin amacını belirten 3. maddede) ve program kazandırmalarıyla olmuştur. Normal olarak bir sosyalist parti, özellikle ilk safhalarda, yavaş örgütlenir. İşçi - emekçi kitleleri bilinçli sosyalist kadrolar arasında yer alan karşılıklı bir etkileşme, eylem-karşılıklı bir etkileşme, eylemde beraber yürülme süreci içinde sosyalist hareket oluşur, etlenip kemiklenir. Oysa genel seçimlere girebilmek için 15 ilde de bütün ilçeleriyle örgütlenmiş olmak şartı TIP,ni acele ve pek de tiz davranmadan, bulabildiği kadar elemanla örülelenmeye iteledi. Söyleniş, TIP, nin örgütün kurulacağı il ve ilçelere merkeze göndererek yeterli kadar elemanı ve örgütlenmiş masraflarını karşılayacak parası ol-

maması da bu çeşit örgütlenmeyi ilk safhada zorunlu kılıyordu. Diğer taraftan, büyük merkezler dışındaki yerlerde o kadar güçlü bir baskı vardı ki, TIP, nin mahalli bir örgütünü kurmaya kalkışmak, örgütü kurup ayakta tutabilmek büyük cesaret ve fedakârlık isteyen bir işti ve böyle insanlar çok sayıda ve kolay bulunmuyordu. Aynı imkânsızlıklar merkezde iller, illerle ilçeler arasında sıkı bağların kurulmasını, mahalli örgütlerin merkeze desteklenmesini de güçleştiriyordu. Bu durum sonucu TIP, tüzüğü, program, yurt ve dünya meselelerinde yaptığı yorumlar ve savunduğu politik çizgi itibarıyla sosyalist doğrultuda bir parti, ama çalışmalarının ve örgütlenmenin niteliği bakımından sosyalist bilinç ve disiplin seviyesine gerektiği kadar ulaşamayan bir parti haline geliyordu.

Bütün bu nedenler ve etkenlerle, seçimlere girmek ve seçimleri kazanmak, oyları en kısa zamanda en büyük mizla artırmak, bu işin başarılmasında bir sosyalist parti için vazgeçilmez olan şartlar bir kenara bırakılarak ön plâna alındı mı, işte o zaman sosyalist rotadan kaytımalar, sapmalar başlar. Örgütü ve örgütülü çalışmalarını güçlendirmek yerine, oy toplayacak sibir-

li sloganlar bulunması peşine dü şülür. Parti çalışmalarının ve propagandasının ağırlık merkezi temel sosyal yapı, sınırlı düzeni ve sınıf ilişkileri meseleleri yerine üst yapı meselelerine kaydırılır; seçmenlerin duygusal tutkuları, şartlanmış diğer yargıları işlenerek oy toplama yoluna sapılır. Sosyalizmin bilimselliği şüphe ve tartışma konusu haline gelir ve sosyalizm, bilimsel gerçeklerden çok genel bir insan sevgisine, soyut (yani sınıf ilişkilerinden ve sınıf açısından ele alınmaktan uzaklaşmış) bir hürriyet anlayışına dayandırılmaya başlar. Bilime dayandığı için bir toplum düzeni tipi olarak evrensel ve tek olan, bütün toplumlar için ergeç gerçekleşmesi tarihsel bir zorunluk olarak görülen sosyalizm anlayışı gütdüğü arka plâna düşer; sosyalizmin, sosyalizme giden yöntemlerde, uygulamada ve biçimde kendini gösteren çeşitliliği üzerine göttükçe daha ağır basarak nihayet çeşitli sosyalizmler vardır sonucuna kadar gidilir.

Yanlış anlamamak için hemen belirtirim ki, bütün bu söylediklerimle seçimlere girmeyi ve oyları artırmayı küçümseyiyordum değilim. İktidara gelmek için TIP, nin seçimlere girmesi ve oylarını artırması gerekli olduğu gibi, ayrıca, seçimlere girmek partiyeye sesini daha yüksek ve daha yaygın bir şekilde duyurmak imkânını veriyor. De bir partinin halk oyunda önemi de seçimlerdeki başarısıyla Büyük Millet Meclisine girip girmemesi ve girdikten sonra da gösterdiği parlamento faaliyetleriyle ölçülüyor. Ben burada sadece, işçi - emekçi kitleleri eğitip örgütleyerek onların bilinçli oylarını almak ve bunun başarılabilmesi için de ne nitelikte bir parti örgütlenmesi ve çalışması yapmak gereğine parmak basıyorum.

Görülüyor ki, son zamanlarda TIP, nin üst kademe yöneticileri arasında beliren görüş ayrılıkları sağcı basının ve çevrelerin iddia ettikleri ve halkı oyuna tandırmak istedikleri gibi -alsa demokratik sosyalizm ile ihtilâli sosyalizm taraftarları arasında bir ayrılık ve çalışma değişikliğinin meseleyi böyle koyup, böyle göstermeye çalışması anlaşılır bir şeydir. Ama esef edilecek husus, genel başkanı Aybar'ın da kendisine karşı çıkan en yakın çalışma arkadaşlarını kötülemek ve giderek tasfiye edilebilmek için aynı mesnedde, delilsiz, haksız ve kendisinin de doğru olmadığını bildiği aynı çeşitten suçlamalara başvurmuş olmasıdır. Oysa ifraz eden sesleri bu yoldan susturmaya, bu ses sahiplerini bu yoldan tasfiyeye çalışmak tepeden inmece, ceberut, despot yönetimin ta kendisidir.

Durumu ve sorunları incelemeye gelecek yazımızda devam edeceğiz.

T.I.P. deki ihtilaf

Sadun Aren

Son sıralarda Türkiye İşçi Partisinde yapılmakta olan sosyalizm tartışmaları meseleyi yakından ve ilk elden izleyebilmis olanlar dışındaki partilere, hele kamu oyuna doğru bir şekilde yansımıştır. Özellikle gerici ve tutucu basın, tartışmanın sağlıklı kanadını halkımızın gözünden düşürmek için kasıtlı olarak yanlış yansıtmış, bu yönde büyük gayret göstermiştir.

TIP Türkiye'deki sosyalist hareketin tek siyasi örgütüdür. Diğer taraftan, Türk halkını dış ve iç sömürücülerin pençesinden kurtulması ve tam hanesi, sosyalist hareketin başarısına bağlıdır. Bundan ötürü, TIP, te olup bitenler ve onun sosyalist rotadan ayrıp ayrılmaması Türk kamu oyuna da yakından ilgilendirir.

Gerçi toplumsal gelişmenin önümüzdeki zorunlu aşaması olan sosyalizmi ilâhiyeye geçirmek ve halkı sosyalizm hakkında ilâhiyeye yanıltmak mümkün değilse de, bunun için daima bilincel bir mücadele yapmak zorunludur.

İşte bütün bu nedenlerle, TIP teki sosyalizm tartışmasını ana çizgileriyle bir kere daha açıklamayı faydalı ve zorunlu görüyoruz.

II.

Söyle bir bilmece vardır. «Karadeniz düşen siyah bir taş ne olur?» bunun cevabı «sılaır ve batar.»dır. Fakat insanlar çoğu kere bir bilmeceyi bu kadar basit ve apaçık bir cevabı olamayacağı, olmaması lâzım geldiği kanatından hareket ederek, şaşırırlar, başka cevaplar düşünürler ve bu yüzden de doğru cevabı bulamazlar. İşte toplu bunun gibi TIP, teki son tartışmaların konusu son derece basittir. Bu yüzden de pek çok kimseler için şaşırıcı ve inanılmaz olmuştur. Tartışma ve ihtilaf sosyalizmin ne olduğu hakkındadır. Sosyalist bir partide sosyalizmin ne olduğu hakkında, yani partinin temel niteliği hakkında tartışma yapılması, gerçekten, inanılmayacak kadar şaşırıcı bir olaydır. Fakat ne yapalım ki bu böyledir.

Simdi meselemin özüne geelim: Bilindiği gibi sosyalizm — ekonomik yani itibariyle — üretim araçlarının özel değil, kamusal mülkiyette olması demektir. Çünkü ancak bu takdirde, bazı insanların diğer bazı insanları kendi işlerinde ücretle çalıştırmak onları sömürmeleri imkânları objektif ve kesin olarak ortadan kalkmış olur. Gene bilinmektedir ki, sosyalizm ancak halkın ve sanayileşmiş toplumlarda tam olarak gerçekleştirilir. Çünkü, üretimin küçük işletme birimlerinde yapıldığı gelişmemiş ve sanayileşmemiş toplumlarda, üretim araçlarının kamusal mülkiyeti ne mümkün olur, ne de bunda bir yarar vardır. Demek oluyor ki, diğer bazı nedenlerin yanı sıra, bir de bu neden ötürü, sosyalizm emekçi halkın sosyalist partisi iktidara geçince hemen gerçekleştirilmeyecek, bu iktidarı altında fakat bir süreç içinde tedricen gerçekleştirilecektir. Böyle olunca, ortada bir hedef olarak varılacak sosyalizm vardır, bir de buna varmak için izlenecek yol vardır. Bu ayrımı açıklatmak ve kesinlikle yapmamız ve birbirine karıştırmamız lâzımdır.

Sosyalizme varmak için izlenecek yolun her memleketin millî özelliklerine ve şartlarına göre başka başka olacağı tabiidir. Bu konuda bir ihtilaf yoktur. İhtilaf bizzat sosyalizmin de her memlekette göre başka başka olup olmayacağı konusundadır.

Bilindiği gibi toplumsal yapıyı belirleyen en önemli unsur olan üretim biçimi bakımından sosyalizm bu tek ulus, üretim biçimi ile belirlenmeyen ya da yalnız üretim biçimi ile belirlenmeyen dildir, sanat, kültür, etnik yapı ve böyle konulara millî ve mahalli özelliklerin de ortadan kalkacakları ve sosyalist toplumların her yönden tipatır

birbirinin aynı olacağını anlamına gelmez. Bu husus kapitalizm için de böyledir. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya gibi ileri kapitalist memleketler üretim biçimleri ve buna bağlı kurumları itibariyle birbirlerinin aynı oldukları halde, yukarıda değindiğimiz konular bakımından birbirlerinden farklıdır. Diğer bir deyimle, üretim biçimleri itibariyle birbirlerinin aynı olan memleketlerin, yukarıda değindiğimiz tali unsurlar bakımından birbirlerinden farklı olacakları, bizim tercihlerimiz balığı olmayan, tabii yani bilimsel bir zorunluktur.

Bunlar tekrarlanması bile gerekmeden açık gerçeklerdir. Oysa, sayın Aybar bu gerçekleri iddetmekte ve «Türkiye'ye özgü sosyalizm» deyimleriyle, hambaşka, kimsenin ne biçim bir şey olduğunu bilmediği bir sosyalizmden bahsetmektedir. Sayın Aybar bu deyimle, Türkiye'de gerçekleştirilecek sosyalizmin sadece yukarıda değindiğimiz tali konular bakımından başka memleketlerden farklı olacağı gerçeğini belirtmek amacıyla kullanmıştır. Çünkü bu, yukarıda da belirttiğimiz gibi, çok açık, çok bilinen bir gerçek olduğundan başka, bugünkü eylemimizi etkileyerek ona yön vermek bakımından da üzerinde fazla ısrar edilmesini gerektirecek bir anlam ve önem de taşımamaktadır.

Kaldı ki Aybar, «Türkiye'ye özgü» deyimleriyle öz olarak başka bir sosyalizm kastettiğini temel celiski olan emek — sermaye ilişkisinin Türkiye'de diğer memleketlerden farklı olduğunu, dolayısıyla bu ilişkisinin çözümlü olan «Türkiye sosyalizminin» de, diğer sosyalizmlerden farklı olduğunu açıkça ifade etmiştir.

Kısaca tekrar edecek olursak, Aybar «Türkiye'ye özgü sosyalizm» derken, öz bakımından, yani üretim biçimi bakımından farklı bir sosyalizm kastetmektedir. Zaten ancak böyle bir farklılıktan bahsetmenin anlamı vardır.

III.

Aybar'ın böyle yanlış, daha doğrusu ne olduğu anlaşılmasın bir sosyalizm anlayışına saplanmasını nedeni, bilimsel sosyalizmin temel ilkelerinden ayrılmış olmasıdır. Bu ayrılmanın açık delillerinden biri, bilimsel sosyalizmin doğruluğu hakkında şüphe uyandırmak istemesi ve bu maksatla bilimsel sosyalist teoriye aykırı kitapları partili arkadaşlara tavsiye etmesidir. Oysa, bilindiği gibi, Türkiye İşçi Partililer bilimsel sosyalizmin temel ilkelerinden esinlenerek hazırlanmış olan parti programı etrafında toplanmışlar ve bu programı gerçekleştirirken mücadeleleri yapmak tadırlar. Her partinin ve özellikle parti genel başkanının en basta gelen görevi bu programın ve onun dayandığı temel teorinin doğruluğuna olan inancı perçinlemek olduğu halde, bunun tam tersinin yapılması sosyalizmden ayrılmamı kesin delildir.

Bilimsel sosya me aykırı kitapların tavsiyesini, partili arkadaşların basit sosyalizm formüllerinden, basma kalıp olmaları ve gerçekten, büyük bir tehlike olan bağnazlıktan korunmaları için yaptıkları öne sürülmüştür. Çünkü bu aynı maksat, yanlış teorileri de okutup bilimsel sosyalizme olan inancı sarsmak suretiyle değil, fakat a' il ve ancak, bilimsel sosyalist teorinin daha dikkatle incelenip öğrenilmesini ve böylece bu teorinin özü, yani meseleleri inceleme metodu ile, bazı sosyalist düşünürlerin buna dayanarak bazı konular hakkında yepmiş oldukları teşhis veya tavsiyeleri birbirinden ayırabilecek yeteneğe erişmelerini teşvik etmek suretiyle elde edilir.

IV.

Gerçi ihtilaf «hürriyetçi sosyalizm» deyiminin parti tarafından resmen benimsenip benimsenmemesi meselesinden farklı değilse de, bu, yukarıda açıkladığımız asıl meselemin sadece bir parçası olmak itibariyle önemsizdir; yoksa başı başına asıl ihtilafı teşkil etmemektedir. Gerçekten, önümüzdeki devrede sosyalizmin hürriyetçi yanına propaganda ağırlık vermek istemek bir taktik meselesidir. Ve hiç kimse böyle bir taktikten, yanadır diye başka bir kimseyi sosyalizmden ayrılmış ol-

makta nitelenebilir. Fakat «hürriyetçi sosyalizm» terimi, herkesin bildiğinden başka bir sosyalizm anlayışını ifade etmek için kullanılır ve nele bu müasebete «insanlık tarihi hürriyet mu» deteleri tarihidir denilirse, bu, bilimsel sosyalizmin teftisi temelleri itibariyle de reddedilmesi demek olur ki, bu düşüncelerde bir kimseye, elbette, sosyalist demeye imkân kalmaz.

V.

İhtilafın bir de, Aybar'ın üst yapı kurumları-gümsüzlüğüne kavuşarak hızlı bir kalkınma yoluna gir me, halkın somut şikâyet ve meselelerine ağırlık ver me istemesinden ötürü olduğu ihtilaf verilmek istenmektedir. Oysa bu meselemin ihtilafı doğrudan doğruya hiçbir alakası olmamıştır. Fakat sonradan bahis konusu edildiği ve ihtilafın başka unsurlarından biri imiş gibi gösterilmek istendiği için, kısaca üstünde durmakta yarar vardır.

Emekçi halkımız sosyalist davaya kazanabilmek için onun somut meselelerinden, günlük kaygı ve şikâyetlerinden hareket etmek gerektiği bir bedahattır. Aksini yapmak, yani emekçi halkımıza somut bir şekilde sadece sosyalist teoriyi anlatmak elbette geçerli bir yol değildir. Halkın bütününe sosyalizmi bir teori olarak da benimsetmek, ancak sosyalist bir iktidarda bahis konusu olabilir.

Halkın çeşitli somut şikâyet ve meseleleri, yani üst yapı meselelerini öncelikle çözmekle beraber, birbirinden bağımsız gibi görünen ve ayrı ayrı sınıf veya zümrelere ilgilendiren bu meseleler arasında bir birlik bulduğumu ve bunların hepsinin de alt yapı meseleleri ile bağlantılı olduğunu anlatmak ta lâzımdır. Böyle yapılmazsa, yani üst yapı meseleleri ve bunlardan doğan şikâyetler hem birbirlerine hem de alt yapıya bağlanamazsa, sadece bu şikâyetleri ortadan kaldırmakla bahsetmek kuru vaftiçlikten ileri gidememek olur, inandırıcı olmaktan ötürü. Farzı muhal bir şekilde olmasa ve bu yolla halkın oy alması iktidara geçme bile, sosyalizmin gerçekleştirildiği düzen değiştiğini böyle bilimsiz bir destekle dilen gerçekleştirilmeğe imkân olmayacağı açıktır.

Bu konu ile ilgili diğer bir mesele de şudur: Bugün memleketimizde halkımızın çeşitli deret ve şikâyetlerinden bir kısmını cevap sadece sosyalizm değildir. Kapitalizm de bunları çözebilir. Örneğin, ağı zühümü ya da halkın hastane kapılarında, devlet dairelerinde süründürülüp horlanmasını kapitalist sistem içinde de — ve bu sistem gelişince — önenebilir. Çünkü bilindiği gibi kapitalizm gelişmek için bu gibi sorunları çözmek zorundadır. Demek oluyor ki, bugün Türkiye'deki çeşitli şikâyetlerimizden bir kısmı kapitalizmin doğması, tersine kapitalizmin gelişmesi olmasından, yani genel olarak geri kalmışımızdan, doğmuştur. Bu gibi mesele ve şikâyetlerin çözümü sosyalizme doğrudan doğruya değil, fakat Türkiye'de kapitalizmin gelişme şansı ve imkânı olmadığı gerçeğinden hareket edilerek başlanır. Böyle yapılmazsa gene inandırıcı olunamaz ve sosyal teorinin tutarlılığından ister istemez uzaklaşılır.

VI.

İhtilafın ana çizgileri bunlardır. Fakat bunlara bakıp, ihtilafın sadece «Teorik» olduğu ve eylemle ilgili bulunmadığı sonucu, çıkarılamaz. Çünkü, bilindiği gibi, teori eylemin temelini teşkil eder. Doğru bir teoriye dayanılmadıkça doğru bir eylem yapılamaz. Bundan ötürüdür ki, sosyalist teoriden ayrılmak partinin örgütlenmesi ve partililerin eğitilmesi gibi temel eylem sorunlarının ihmal edilmesi sonucunu verir ve vermektedir. Gerçekten, sosyalizmden ayrılmak, parti teşkilatı sadece seçilmişler girmenin hukukî şartı olduğu için ve sadece bu yönden önemli olur. Aynı şekilde, parti içi eğitim de, ortada öğrenilecek bir teori bulunmadığından, sadece hastakilere sadıkane bağlılığı sağlamak ve buna engel teşkil eden sosyalist teorinin gözden düşürülmesi gayretleri şeklini alır.

Oysa, Türkiye İşçi Partisi, kurulduğu günden beri sürdürdüğü ve kendisini sosyalist kimliğiyle kamu oyuna kabul ettirme mücadelesi diyebileceğimiz aşamayı artık geride bırakmış ve tam bir örgütlenme aşamasına gelip dayanmıştır. Partide bir süredir görülen duraklamama temel nedeni de bu yeni aşamamın gerektirdiği örgütlenme sorunu nu çözmekteki güçlüklerdir. Demek oluyor ki, ortaya çıkmış olan teorik ihtilaf, sosyalist eylemin temel unsuru teşkil eden ve parti içi eğitim ve ilişkileri de kapsayan örgütlenme meselesine sıkı sıkıya bağlıdır.

Son olarak, bizzat partinin sosyalist niteliği hakkında çıkmış olan bu ihtilafın bu kadar büyümesi ve sürünmemede kalması nedeniyle, işçi ve emekçi sınıfların henüz partiyi büyük ağırlıklarına koymaması olmalarında, yani partinin yapsal kusurlarında aramak gerekliliğine de işaret etmiş istemiz. Fakat bu başı başına ayrı bir konudur.

Öteki

Amerika

Amerika'da yoksulluk ve sefalet neden göze görünmez?..

Amerika'nın Korkunç kudreti

Dünya tarihinin yazdığı en güçlü devlet olan ABD., gözemediği, böyle giderse gözemiyeceği sayısız iç sorunlara karşı karşıyadır. 199.188.000 lik nüfusunun 50 milyonu, ABD. yaşama düzeyi ölçüsüne göre, yoksulluk içindedir. 1967 de 2.975.000 olan işsiz sayısı, 1968 de 3.614.000'a yükselmiştir. Başkan Johnson'un verdiği rakamlara göre, 54 milyon ABD yurtlaşı orta öğretimden, 8 milyon da ilk öğretimden geçmiştir. ABD. Adalet Bakanlığı istatistiklerinin açıkladığı gibi, 1958 den beri ABD 'nde işlenen suçlar yüzde 58 artmıştır; her on iki santyede ya bir adam öldürme ya da adam öldürmeye teşebbüs, her iki buçuk dakikada bir irza geçme olmaktadır. 20 milyon kara - derili, 600.000 kızıl - derili yurttaşlık - dışı natta insanlık - dışı bir yaşamaya kılınılmıştır. Bu sorunlar karşısında ABD. niçin çaresiz kalmaktadır? ABD. olanaksız, kaynaksız, güçsüz müdür? Yoksa, korkunç gücüne rağmen, kapitalist düzenin tutsağı altında çaresiz kalmakta mıdır?

ABD 'nin korkunç gücü, geniş olanakları, tükenmez kaynakları kısaca anlatırsak, bu sayımızda ve gelecek sayılarımızda okurlara sunacağımız gerek Michael Harrington'un «Öteki Amerika» adlı kitabından parçalar, gerekse ABD üzerine yazılan başka yazı ve incelemeler daha bir belirginliğe, daha bir aydınlığa kavuşur.

ABD. 'nin yüzölçümü, Alaska (1.518.000 kilometre kare) ve Hawaii adaları katılmassa, 7.840.000 Km.2 dir. Türkiye'den on kat daha büyüktür, yalnız Texas Fransa'dan daha büyüktür. ABD. 'nin tarıma elverişli uçsuz bucaksız toprakları, ormanları, enerji kaynakları, büyük ve çeşitli maden yatakları vardır. Kömür rezervleri 4.000 milyar tondur ve 7.000 yıl kendisine yeter. Petrol rezervleri çok büyük değilse de bugünkü üretim hiç te az sayılmaz : dünya üretiminin üçte biri.

Dünya nüfusunun ancak yüzde 6 sunu yasadığı ABD., dünya buğday üretiminin yüzde 14 ünü, mısır üretiminin yüzde 45 ini, etin yüzde 20 sini üretir. Dünya pamuk üretiminin yarısını ABD. üretir.

ABD. 'nin gayri safi millî hasılası -ki on beş yılda iki kat artmıştır- 1960 da 500 milyar dolara, 1965 de 670 milyar dolara yükselmiştir. Uzmanlar 1970 de 900 milyar dolara ulaşabileceğini tahmin ediyorlar. ABD. nüfusunun dörtte biri olan Fransa'nın, ABD. 'nden 7 defa az gayri safi millî hasılası vardır. ABD. sanayi üretimi dünyanın, hemen hemen geri kalanı kadardır. Fort Knox mahzenlerindeki ABD. altın rezervi 14,3 milyar dolar tahmin edilmektedir. Fort başına düşen millî gelir, 1965 de 3506 dolardır. Batı Almanya'nın 1265, İngiltere ve Fransa'nın 1200, Bolivya'nın 75, Hindistan'ın 69, Pakistan'ın 53 dolardır..

AMERİKA'DA EŞİTLİK

1964 yılında, Amerikalılar 9 milyon yeni otomobil almışlardır. Federal hükümetin son istatistiklerine göre, ABD. 'nde 22 milyon köpek var ve bu köpekler için her yıl 534 milyon dolar sarfedilmektedir.

1965 de ABD. 'ndeki milyoner (dolar ola-

rak) sayısı 90.000 idi. Her 625 aileden bir tanesi milyonerdir ve milyonerler toplam olarak 250 milyon dolara sahiptirler. ABD. 'nin refahı eşitsizlik üzerine kurulmuştur.

1840 yıllarında kalkınmaya başlayan ABD. kapitalizmi için, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları büyük gelişim fırsatları yarattı. Birinci Dünya Savaşı'nda 9 milyon ölü, İkinci Dünya Savaşı'nda 30 milyon ölü veren Avrupa, her iki savaşın yıkılıp yıkılmı, kam - iligi kurumuş olarak çıkmıştır. Ne yıkıma, ne de kırma uğrayan ABD. İkinci Dünya Savaşı'nda 300.000 ölü vermiştir. SSCB. 'nin verdiği ölü sayısı 20.000.000 idi.

GENERAL MOTORS İÇİN İYİ OLAN.

Dünyanın başlıca 30 endüstri firmasının 23 Amerikalıdır. Yıllık cirosu 500 milyar doların üstünde olan 209 firmadan 122 si ABD. 'nedir. ABD. 'nin ve dünyanın en büyük firması «General Motors» un 1965 yılındaki cirosu 20 milyar dolardır, bu rakam, İsviçre'nin gayri safi millî hasılasından yüzde 25 fazladır, Almanya'nın en büyük 17 firmasının toplam cirolarına eşittir, Fransa'nın devlet bütçesine yakındır. 1965 de «General Motors» 1 milyar dolar vergi ödemis, 2 milyar dolar net kar sağlamıştır; «General Motors» un reklâm masrafları Tunus devlet bütçesi büyüklüğündedir. Bir vakitler, «General Motors»un başkanlığı yapıldıktan sonra ABD. 'nin Millî Savunma Bakanı olan Wilson şöyle demiştir : «General Motors» için iyi olan, ABD. için de iyidir.»

ABD. bütçesinde Millî Savunma giderleri sürekli olarak artmaktadır. 1949 da 13 milyar dolar, 1951 de 22,5 milyar dolar, 1952 de 44 milyar dolar (Kore Savaşı), 1953 de 50 milyar dolar, 1955 de 58,4 milyar dolar, 1956 da 60,5 milyar dolar, 1967 de 61,4 milyar dolar (ayrıca her yıl Vietnam savaşî giderleri için istenen olağanüstü ve ek ödenekler; örneğin 1965 - 1966 mali yılında 13 milyar dolar ek ödenek istenmiştir). 1965 yılında ABD. 'nin genel bütçesinin 112,8 milyar dolar olduğu göz önünde tutulmalıdır.

2 milyon işçi çalıştıran ABD. savaş endüstri, demir - çelik sektörünün yüzde 40'ı, gemi yapımı sektörünün yüzde 40'ı, aeronotik üretim sektörünün yüzde 95'i, elektronik üretim sektörünün yüzde 80'i, oranındadır. 19 Ocak 1965 da Vietnam için başı göşmelemlerinin açıldığı yolunda edepsizce bir söylev - ti yayınladı Wall Street'te bir panik havası esmiştir.

ZEKA YAGMASI

1962 de direkt yatırımların yüzde 35'ini endirekt yatırımların yüzde 25'ini Üçüncü Dünya'ya yatan Amerikan kapitalizmi, ortalamaya yüzde 20 kar'a, aşağı yukarı 6 milyar dolar kazanç sağlamıştır. Bu sırada, 1962 ve 1963 yıllarında 10.200 bilim adamı ABD. ne göç etmiştir; korkunç bir beyin gasbı, zekâ yağmasıdır bu.

ABD. 'nin pek bilinmeyen, görülmeyen yanları da vardır; bu yanlardan birini, ABD. 'ndeki yoksulluğu, Michael Harrington'un «Öteki Amerika» adlı kitabından özetlenerek çevrilmiş parçalarında ve Claude Roy'un «Öteki Amerika» kitabına yazdığı önsözünde okuyacaksınız.

Michael Harrington'un «Öteki Amerika» kitabının birinci bölümünden özetlenmiştir. Gelecek sayımızda da devam edecektir.

ABD.'ndeki milyonlarca yoksul, A gilitide, gözlerden uzaklaşıyor, farkına varılmıyor. Bu yoksullar yığın yığındır; fakat onları görebilmek için bir istem ve anlayış çabası gerekiyor.

ABD.'ndeki yoksulluk üzerine ilk yazımı henüz yazmıştım, kâğıt üzerinde

bütün istatistikleri almıştım. ABD.'nde aşağı yukarı 50 milyon yoksul olduğunu saptayabiliyordum. Bir de baktım ki kendi rakamlarıma kendim inanmıyordum. ABD. hükümetinin raporlarında, yüzdeler, sayılar olarak bu yoksullar görünüyor; ama ben görgülerime, deneylerime dayanarak bir bilgidim yoksundum. Bir öteki Amerika olduğunu söyleyebilirdim; ama ne var ki gidip görmemişim.

Bu öteki Amerikayı görünmez yapan nice nedenler vardır. Çoğu vakit sefalet, gidip gelinen yolların uzağındadır. Bir gezgin Pennsylvania'nın kayaklarındaki kasabalara uğramas, Apaşlar'a güzel bir mevsimde gelir; dağları, ırmakları, ağaçları gördü de yoksulların farkına varmaz. Yerkük bir dağ evine kendi gözlerle değil, Rousseau'nun gözleriyle bakar.

Giyim kusam biçimi ve ucuzluğu, ABD.'ndeki yoksulluğu gözle çarpırtmaz. Dünya kuruldu kurulu en iyi giyinen yoksullar, ABD.'ndeki yoksullardır. ABD.'nde üst-baş düzmek, başını sokacak bir çatı bulmaktan, beslenmekle, seğı çalmış korumaktan daha kolay ve ucuzdur. Detroit'te çalısma yerlerine vesiveler yapılmış, kimin hangi sosyal sınıfı olduğu seçilmiyor artık! Sokaklarda mavi iş-tulmuş kimseler görünmüyordu; her işçi, be yaz gömleği, takım gibisine giyip çalısma yerine gidiyor, erada üstünü değiştiriyordu. Bu yük kentlerde on binlerce Amerikalı yaşar ki, iki dirhem bir çekirdek giyinir de karın doyuramaz, aç gezer.

Sonra, yoksulların, düşkünlüğün yaş durumu da onların göze batmamış öğellileri : 8 milyonu aşkın fakara, 65 yaşını üstünde dir, 10 milyona yakını da, 18 yaşın altındadır. «Öteki Amerika»nın yaşlarının çoğu hastadır; onlar ve sokaka çıkmazlar; onlar anutulmuş, bir köşeye itilmiş, yapayalnızdır. (65 yaşını geçmiş kimselerin hastahaneleerde parasız bakılması öngören bir tasarıya savunduğu için Johnson'a «İğrenç kolektivist», asilrungen sosyalist» demişlerdir.)

ABD. kentlerinde, burjuva mahalleleri çevrede yayılınca, yoksullar kentlerin merkezlerinde sıkışık kalmışlar; bütün dünyadan tecrübe edilmişlerdir, ne onlar kimseyi görür, ne de kimse onları.

ABD.'ndeki yoksullar, politik yönden şınavsızdır. Gelişmiş ülkelerde, dikilî ağaç olmanın seslerini duyuramazlar, toplumsal hayatın acı aylarından biridir. «Öteki Amerika»nın yurtsızlaşmış büyük çoğunluğa, ne sendikalara, ne derneklere, ne de siyasi partilere üyedirler; böylece, her baskı grubu niteliğini hiç mi hiç kazanamazlar.

ABD.'deki sayısız aykırıktardan biri de sudur : Sosyal venliğe en çok muhtaç olanlar, sosyal güvenlik yasalarından en az yararlanırlar. Fakir bir mahalleye okul mu yapıldı; çevre, yasa, değer yargıları, o fakirle-

... o okula yararlanmasını engeller; babalar, çocuklarını se kırmak için sabırsızlar; çocuklar, öğrencilik zorunluğundan kurtulmak hevesindedirler.

1930 yıllarında, hükümet, yoksulları görüyor ve biliyordu; yoksulluğa yenmek için yasalar çıkarıyordu. Bugün ise, yoksullar siyasal ve toplumsal amaç ve tasarıların dışında tutulmuşlardır. Galbraith'in belirttiği gibi, ABD.'ndeki yoksullar, politikaçıların bilmedikleri, umursamadıkları bir topluluk olmuşlardır; insanlık tarihi ilk defa böyle bir şey kaydediyor.

ABD.'ndeki bu yeni sefalet, yoksullarda bütün umutlanmaları, özlemleri kırmıştır. «Öteki Amerika'nın yoksulları, yeni topraklarda, yeni hayatlar aramanın serüvenli isteğini duymamaktadırlar artık.»

Eskiden, kalifiye işçiler, yarı kalifiye işçiler, kalifiye olmayan işçiler bir arada yaşarlardı, yarı kalifiye ve kalifiye olmayan işçilerin tümünün yoksulluğuna herkes görürdü. Orta sınıflar refaha kavuşunca, yoksul «Öteki Amerika» toplumdan koptu, bir ghetto oldu, ekonominin ve toplumun parçaları için ayırdığı bir sığınak oldu. Orta sınıf, artık, ABD.'nde bir yoksulluğun var olduğunu görmüyor ve anlamıyor; yoksullar için bütün umut kapılarının kapanması nedeni, genellikle, budur.

ABD.'ndeki yoksullar, niçin kurtuluyorlar bu yoksulluktan? Başlıca iki yolda açıklanabilir: ya, bu yoksullar bir kısır döngü içine kapalı kalmışlardır; ya da, bu yoksullar bir «yoksulluk uyarlığı» içinde yaşıyorlar. Kırsal doğu : sağlık koşullarından yoksun izbelerle yaşarlar, iyi beslenemezler, hemen ve sık hasta olurlar, hastahıkları, uzun süre, işlerinden atılırlar, böylece yine iyi beslenemezler, yine hasta olurlar. «Yoksulluk uyarlığı» gereceği bakarsanız ve davranışları başkadır, ağzından dikiliği dışlerinden durumundan sevmi biçimlerine kadar her şeyleri yoksulluğa be hirlenmiştir, aile yapıları başkadır, babasız ocaklar daha çoktur, nikahsız yaşamalar yaygın- dir. Bir zenginle bir yoksulun polis karşısında aldıkları durum en belirgin bir örnektir ; halıvakti yerinde kimseler için, polis mülkiyetin koruyucusudur, onu dansıyan ve yaşlı bayanlara yardım eden bir kişidir; bir yoksul için, polis kendisini tutuklayıp götürerek bir kişidir. Yoksulların durumunu gerçekten görebilmek için, insanın hem toplum bilimi hem de romancı olması gerekir. Amerikalı bir Dickens çıkmalı da, «Öteki Amerika»nın yapısını, dokusunu, yaşantısını anlatabilsin.

Dünyanın en gelişmiş, en güçlü ülkesinde, yurttaşlarının tümüne insanca bir yaşama sağlamak olananda bir devlette, 50 milyon yoksulun bulunması, utanç verici bir kepaşektir. Denemek tir ki, Amerikalı yoksullar, Hindistanlı yoksullardan, İtalyalı yoksullardan, Rusyalı yoksullardan daha iyi bir yaşantı sürerler. Bu bir cevaptır; katı yürekli birinin cevabıdır. Ben sorunu başka türlü koymak isterdim. Bütün iyi beslenmiş, iyimser Amerikalılara söylemek isterdim: hiç gerekliliği yokken, milyonlarca Amerikalıyı bedence ve kafaca hırp itkenmeleri insafsızlık değil midir? Bir vakitler durumları daha kötümüş de, menin bir anlamı var mıdır? Evet, herşeyi daha iyiye götürebiliriz, yeter ki istemek zahmetin katlanmasın.

Claude Roy'un

“Öteki Amerika,, adlı esere yazdığı önsöz

1962 yılında, Başkan Kennedy, ekonomik danışmanlar kurulu başkanı Walter Heller'den, Michael Harrington'ın adındaki genç bir toplumbilimcinin yeni yayımladığı Öteki Amerika —The Other America— kitabıyla Robert Lampton, Leon Kayserling, Oscar Ornati v.b. ekonomistlerin düşük-gelirli Amerikalılar üzerine yazdıkları raporları istedi.

Ölümünden üç gün önce, 1963 kasımında, Başkan Kennedy, Sargent Shriver'i bir uzmanlar kurulu kurmakla görevlendirdi, bu kurula Michael Harrington hemen girildi. Bu kurulun görevi, ABD. ne karşı işlenmiş en büyük hakaret «tırmannasımı», yani 50 milyon Amerikalıyı, her gün, Amerikanca yaşama biçimüne karşı giriştiği küstaha saldırıyı incelemekti; bu 50 milyon Amerikalı, yurtsızlık duygusunun zengin olmak anlamına geldiği bir toplumda, yoksul kalmakta direniyordu.

O günden bu yana, Vietnam'daki yoksullara karşı, başka silâhlarla yapılan bir başka «tırmannadan» çok söz edildi. Yoksul Amerikalılar, bugün de, Michael Harrington'un 1962 de söylediği kadar yoksulluk içindedirler. Ne de olsa, Amerikalı yoksulların Asyalı yoksullar karşısında büyük üstünlükleri var: Asyalı yoksullar bombalar ve napalmın altında ölürken, Amerikalı yoksullar açlıktan, eziklikten, umutsuzluktan, hastalıktan, uyuşturucu maddelerden, sessizlikten, aptallaşmaktan dolayı ölmekte yetinmiyorlar.

Kimine kepeç - kepeç, kimine kaşık - kaşık yönüyle ünlü ABD. bütçesinden, ABD. yoksullarına karşı girişilen tırmannanın giderleri tutarı devde kulak payını alırken, kızıl olmaktan sanki sarı derili yoksullara karşı girişilen tırmannanın giderleri aslan - payını alır.

Johnson yönetiminin hazırlanan yoksulluğu yenme «programlarına» gelince, ekonomist Leon Kayserling'in belirttiği gibi, ABD'nin milli gelir dağılımı böyle sürüp gittiği sürece, bu «programları» hiç bir işe yaramayacak, sonuçsuz ve etkisiz kalacaklardır. Daha 1964 Şubatında Leon Kayserling şöyle «tılıyordu: «Sanmam ki milli gelir dağılımındaki bugünkü yöntem, işsizliği ve yoksulların sayısını hatırı sayılır ölçüde azaltılabilsin. Tersine g'den bir çe politikasıyla yoksulluğun hakkından gelinemez.» Zenginler ve bombardımancılar, ABD. pastasının onda dokuzunu yuttukça, yoksullar hayat ekme kırıntıları ile yetinmek zorunda kalacaklar. Başkan Johnson «yoksulluğa karşı kesenkes bir savaş» açtığını afur tafur açıkladı. Fakat ABD'deki sefaletin teslim olması için öne sürdüğü koşullar «kabul edilir» gibi görünmüyor: daima daha çok zengin, daima daha çok savaş ve daima daha az yoksul. Bu programda topallayan, aksayan bir şey var.

Yoksul, çağlar öncesi toplumalarda yaşamıyorsa, artık, kusaca yoksul değildir. Bir yoksul, daima, bir ilişki, bir ilişki du-

rumu içindedir: her yoksul bundan böyle bir başkasının yoksuludur. Üçüncü Dünya'daki sefaleti bilen uzmanlar, 50 milyonu aşkın ABD. yoksulları üzerine istatistikleri, helki umur samazlıkla okumak eğilimine kapılacaklar. 47 milyona ABD. ailesinden 9.3 milyonu yılda 3000 dolardan daha az kazanıyorlar. Afrika'da, Asya'da kaç milyon insanın, yaşamak için şu rakamın onda biri kadar paraları var? Fakat yoksulluk, yalnızca, bir eksikliğin bedeninde duyulması değildir; o aynı zamanda toplum dışına itilmenin ruhsal duyumdur. 50 milyon ABD. yurtsız toplumun dışına itilmişlerdir.

Yoksullar yalnız ekmekten, havadan, sağlıktan, boş-vakit-ten, uzun yaşama umudundan ve basarıdan yoksun değiller, onlar aynı zamanda genellikle sözden yoksundurlar. İlimişlerin ABD. i, çokça sessizliğin ABD. dir de. Tarımcı görev-

kentlerinin ghetto'larında yaşayan kara - derililerin bundan böyle ve gititkçe artan sözcüsü varsa ve bu kara - derililer yığınından dua yakarışları, baş kaldırıca çöktükleri, hiddet ulemaları, düşünür ve kuramcılarının sesleri yükseliyorsa, bir öteki Amerika var ki varlığını ortaya koymak için ne gücü, ne araçları, ne de kaynakları var: yoksullukta ve borçlarla bitik-iesmiş tarım işçileri ve köylüler, yersiz yurtsuz dilencililer hemen kayıveren işsizler, Spanisli Harlem'in izbelerindeki portorikolular, bütün toplumsal güvenlik ve yardımlaşmadaki yoksun yaşlılar, Apalaşlar'ın geri kalmış yöreleri gibi yoksul bölgelerde yaşayanlar. Michael Harrington'un incele-mesinin büyük değeri, bize, bu öteki Amerika'yı açıklamadanından doğuyor.

Harrington, kitabı boyunca Scott Fitzgerald ile Hemingway arasındaki meselleşmiş konu-

yu sürdürüyor. «Zenginler biz-den farklıdır, diyordü Scott. Hemingway karşılık veriyordu: «Evet, onların daha çok parala-kolojisi, yoksulun bir görüş biçimi vardır. Yoksul olmak, ken di ülkesinde yabancı olmaktadır.» Karşılık insanı güldürür, fakat düşünmeyi ve açık seçik görmeyi engeller. Michael Harrington, yalnız, refah Amerikanın tersi üzerine açık bir belgeleme getirmiyor; o aynı zamanda, yoksul Amerika için olduğu kadar yeryüzünün bütün bahtsızları için de geçerli bir düşünceyi, «yoksulluğun uygarlaşması» diye adlandırdığı doğru bir düşünceyi geliştiriyor. Harrington şunu tanıtlıyor: yoksul olmak, yalnızca, daha az para sahibi olmak değil, aynı zamanda her şeye daha az sahip olmak demektir; daha az zekâ, daha az ruhsal ve fizik sağlık, daha az topluma uyarlık. «Yoksulun bir dili, yoksulun bir psil-Denecek ki bu zaten bilini-

yordu ve Birleşik - Devletler'de pek tanınmayan ve iyi gözle de bakılmayan Marx'ın Danilo Dolci'ye, Swift'ten Frantz Fanon'a nice düşünürler emekçinin yurdu olmadığını, yoksulun kötü şeyler duyduğumu, yoksulluğu çoğu kez insanı aptallaştırdığını sezmiş ve saptamışlardır. İtalyan yazarı Cezare Zavattini'nin bir romanı su güzelim adı taşıyor: «Yoksullar Delidirler.» Michael Harrington'un ABD'nin fukara yörelerinde yaptığı bu gezinin duy-gulandırıcı ve ilgilendiren yönü, Michael Harrington gibi temiz, açık yürekli, dürüst bir Amerikalı toplumbilimcinin, ABD. dışındaki bütün dünyaca nice dır bilinen şu gerçeği yeniden bulmasıdır: yoksul olmak, daha az şeye malik olmak değil yalnız, daha az yaşamaktır da.

Amerika...

... ve Amerika

(C. i. A.)

(Central Intelligence Agence)

«C.I.A. yı kurduğum zaman, bir gün gelecek, C.I.A. 'nın barış zamanında pelerin giyip, kılıç kuşanacağını düşünmemiştim. Bugün uğradığımız birçok sıkıntılar ve karışıklıklar, Başkanlığın bu uysal haber alma servisinin, kendi görevini bırakıp başka işlere burnunu sokması yüzündendir.»

HARRY TRUMAN

8 Eylül 1947 tarihli bir kanunla kurulmuştur; «Haber alma koordinasyon Bürosu» ile «Stratejik Hizmetler Bürosu»nun birleşmesinden doğmuştur ve ilk başkanı amiral Hillen doeter'dir. Görevi, haber almaları düzenlemek ve değerlendirmek idi. Fakat hemen öyle özel operasyonlara girişip öyle bir özen kazandı ki, 1951 de kendi içinde, tasarlama ve operasyonları yönetmekle görevli bir planlar dairesi kuruldu.

GÖRÜNMEYEN HÜKÜMET

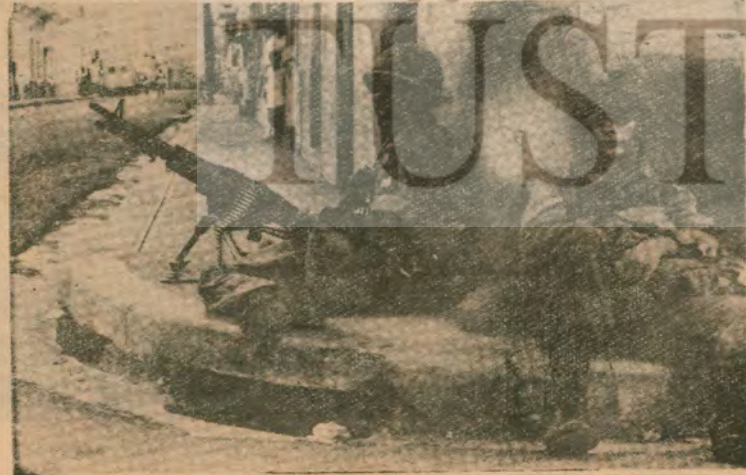
Kongre'nin 1949 da çıkardığı bir yasa ile, CIA, federal yasaların emrettiği her türlü görev, unvan, ücret açıklama zorunluluklarından muaf tutuldu. CIA Başkanı, bütçesi üzerinde kimseye hesap vermezlikten te imza ile tasarruf etmek gibi bir yıllık bir yetkiye sahipti, 1967 bütçesi, 2 milyar dolara ulaşmıştı. 1967 yılında, ABD. haber alma alanındaki toplam masrafları 4 milyar dolara yaklaşıyordu. 1950 den itibaren CIA, bütçesi görünmeyen hükümet oldu; 1951 de CIA Başkanı yardımcısı, 10 Şubat 1953 de CIA Başkanı olan Allen W Dulles (zamanki Dışişleri Bakanı John Foster Dulles'in kardeşi) döneminde kudreti gittikçe arttı.

CIA FAALİYETİ...

1953 Ağustosunda CIA, kudretini İran'da ispat etti: General Zahedi'ye Musaddık'ı devirtti. Musaddık, 1951 de Tudeh Partisinin desteği ile Anglo - İranian Oil Company'yi millileştirmişti, CIA'nın Musaddık'ı tutuklatmasından ve Tudeh liderlerini öldürmesinden sonra, büyük petrol şirketleri karteli, İran ile, 25 yıl süreli yeni bir anlaşma yaptı. İran'da Musaddık'ı devirme operasyonunda, CIA sorumlusu Kermit Roosevelt idi; K. Roosevelt, Dışişleri Bakanlığı Orta - Doğu masası danışmanı idi, K. Roosevelt 1958 de CIA dan ayrıldı ve Gulf Oil petrol şirketinde Hükümet İlişkiler Müdürü oldu; 1960 da aynı şirketin başkan yardımcılığına viteseldi.

Emperyalizmin son aşaması olan yeni — sömürgeciliğin kurbanlarından N'Krumah

Amerikan askerleri, Dominik'te, Sokakları tutmuş neylersin...

rada Socony Mobil Oil'in de danışmanıydı.) CIA, Doğu - Almanya'daki ayaklanmayı kıskırttı ve

yalnız Doğu Berlinde 2000 ölü ve yaralının günahına girdi, 1956 Budapeşte ayaklanmasının vebali de CIA, nun omuzlarındadır.

CIA, Sovyetler Birliği'ne de yerleşti ve yeniden casusluk ağırları kurdu; 1956 dan 1960 a kadar, U - 2 uçakları ile, Sovyetler Birliği üzerine son derece önemli bilgiler edindi. U - 2 casusluk uçuşlarına Sovyetler Birliği 1957 den itibaren «Cosmos» adındaki uydularla, ABD. nin gizli merkezlerinin fotoğraflarını çekerek cevap verdi. Bunun üzerine, ABD. aynı maksatlarla, 1957 den 1967 ye kadar 200 civarında gizli, askeri uyduları fırlattı. 1967 sonuna kadar, 245 Amerikan uydusu, 54 Sovyet uydusu dünyanın çevresinde döndüler. MISIR'DA VE GUATEMALA'DA 1952 yılında, Mısır'da Kral Faruk'un devrilmesinde önemli rol oynadı.

Guatemala'da, 1954 de CIA, ilericisi Başkan Arbenz'i, «United Fruit» adındaki Amerikan şirketinin çıkarlarını korumak için

Dominik halkı, bağımsız ve özgür bir Anayasa düzenine gitmek istiyor-du...

devirdi. CIA, nın uşağı Albay Castillo Armas, Başkan Arbenz'i devirirken 13.000 Guatemalalının canına girdi ve iktidara gelmez aşığıdaki siyasetta bulundu:

1 — Muz tekelci «United Fruit» adındaki Amerikan şirketine, eski Başkan Arbenz'in topraksız köylülere dağıtmak için o şirketten müsadere ettiği 110.000 hektarlık toprağı geri verdi. Köylülere dağıtılmış 400.000 hektarlık toprağı da onların elinden aldı.

II — Okuma - yazma bilimyenlerin oy hakkını kaldırdı; okuma - yazma bilimyenler nüfusun yüzde 70 idir.

SENDİKALARLA İSBİRLİĞİ CIA, yalnız, albaylarla ve Amerikan şirketleri ile işbirliği yapmaz; işçi sendikaları ile de iş

1950 den itibaren CIA bir çeşit görünmeyen hükümet olmuştur 1967 Yılında haber alma alanındaki toplam masrafları dört milyar dolara yaklaştı

birliği yaparak devrimci, ilerici hükümetleri devirir; tebli, iş olsun diye değildir, elbette bir bildiği vardır. Örneğin, İngiliz, Gu yane'nin ilerici Başbakanı Ched dy Jagan'ı 1964 de, işçi sendika larının ihanetini elde ederek ik tidardan uzaklaştırdı; bu operas yon, CIA 'ya 250.000 sterlinke, yani 600.000 dolara mal oldu; Gu yane ise, bunun karşılığında, 170 ölü, yüzlerce yaralı ve 10 milyon sterlinglik zarar zıyan verdi.

N'KRUMAH DEVRİLİYOR

CIA., 1966 başında Gana Baş kaını N'Krumah'ı devirdi. N' Krumah yönetiminde Gana, bü yük bir ekonomik atılım yapmış ti; gayri safi millî hasılası 1955 de 912 milyon dolardı, 1962 de 1582 milyon dolar oldu. Ne var ki, 1965 başında Washington ve Londra, Gana Başkanı N'Kru mah'ın içte sosyalizmin tutumunda, dışta SSCB ile yakınlaşmada sı nırı aştığı yargısına vardılar. N' Krumah'a baskıya başladılar; Ga na'nın zayıf bir noktası vardı: ihracatının yüzde 61 kakao idi. ABD ve İngiltere kakaoyunun flatını düşürdüler. 1954 de bir to nu 1968 dolar olan kakaoyun flatı, 1965 nisanında bir tonu 371 dolara düştü Washington ve Londra, Gana'ya emaceraca iç ve dış politikalarında vazgeçer lerce kakaoyun flatının yükselme ceğini, yoksa kakaoyun flatının götüke düşeceğini bildirdiler «Yeni - sömürgecilik Emperyal izmin Son Aşaması» adlı kitab ında kakao tükellerinin dolap larını anlatan N'Krumah, bunu reddetti. Ekonomik bunamın N' Krumah rejimini tehlikeye düşürdü. 1966 başında İngiliz ent tellijans servisini son anda 0 yutan CIA, bir darbe ile N'Kru mah'ı iktidardan uzaklaştırdı.

108 ÜLKEYE PEÇENESINI ATTI CIA; 108 ülkeye peçenesini at

muştur, denizaltıları, dört motor lu uçakları vardır. CIA'nın 20.000 ajanı vardır, bu ajanlar, diplo matlar, sanayiciler, gazeteciler, askerler, temsilcilerdir sendikacı lar, profesörler; hatta, Was hington'da devlet dairelerinde çalışan güzel bayanlardan bir ekip kurulmuştur, bu ekip Was hington'u ziyaret eden yabancı devlet başkanları ve maiyetleri ile amesguls olurlar.

CIA 'nın etkisi, tasavvur ön namayacak genişliktedir. Son on beş yılın uluslararası bütün olay larında onun parmağı, onun göl gesi, onun uşağı vardır. Daha Cezayir Kurtuluş Savaşı yeni başlamışken, 1956 yılında, bindi ği uçan yolu kesilip tutulak nımadan önce Ben Bella ile CIA temas kurmuştur: Büyük Sahra' daki petrolle ilgilenen Aramco' nun mümessili aracılığı ile Ge neral de Gaulle'e karşı olanları kışkırtmak için, CIA, Plan Dal rest Başkanı Richard M. Bissell, 7 Aralık 1960 da Jacques Sous telle ile görüştü, 1967 de İsrail' in kazandığı yıldırım savaşı sı rasında, CIA, İsrail'e büyük yar dında bulunmuştur. Yunanistan' daki askeri darbeyi hazırlamas ve güvenilir adamını Papandopu los'u iktidara getirmiştir.

Pasifik Okyanusu'daki Salpan adasında, sabotaja ve gerillacı yetiştirmek için, büyük bir mer keza kurmuştur; 1961 yılında, Kita Çin'i'de karışıklıklar çıkarmak için Salpan'da eğitimlis 7000 uz man, Tchong Kal - Chek'in em rine verilmiştir.

Uzak - Doğu'da, «Air America» özel şirket etiketi altında CIA, 200 den fazla uçağı ve Formo za'da, Filipinler'de, Güney Viet nam'da, Laos'da, Tayland'da, Ko re'de, Japonya'da bulunan işle ri ile faaliyettedir.

CIA, nın en büyük rakibi, Sovyetler Birliği'nin KGB, 'si

İstasyona ya ve sonra bütün emperyalizme karşı Fidel Castro

dir. KGB, gerçekte, başka il le tanımlanmıştır: «KGB, çeşitli amaçlar için kullanılan, Sovyet lerin gizli ve güçlü silâhidir... O, gizli bir polis teşkilâtından, bir casusluk ve karşı casus luk teşkilâtından da fazla bir şey dır. KGB, gerçekte, başka ül kelerin iç işlerine gizlice karışarak şiddet ve tahrip hareketle rinde bulunan bir kuruluştur.» Doğrusu, CIA, bundan daha gü zel anlatılamaz.

CIA., uluslararası bütün kuru luşlara antenlerini germiştir. (UNESCO'da, F.O'da bile). Özel likle Avrupa'da, NATO'nun bü tün çarklarında hazır ve nazır dır, CIA, bütün zamanların en büyük propaganda örgütünü kur muştur, 600 den fazla şirketin arkasına saklanmıştır. Yüzlerce derneği, tamamen veya kısmen paraca destekler. Birçok radyo verici istasyonları, gazeteler ve yayınevleri, CIA, 'nın ya kontrol lü altındadırlar, ya da CIA, 'dan yardım görürler.

Kuzey Amerika'da CIA, 'nın kısa dalga bir istasyonu vardır (WRUL), bu istasyondan ajanla ra şifreli mesajlar yayınılar. Greenville'de (Kuzey Karolina) «Amerikanın Sesini dünyana

en güçlü istasyonu yapan verici ler kompleksi vardır, bu komp leks CIA, 'nın kontrolü altında dır.

Bu denli güçlü «Görünmeyen Hükümetin en acı yenilgisi, Cas tro Küba'sı karşısında uğradığı yenilgidir. Bu yenilgiden, biras olsun ayrıntılı söz etmek gerek.

CIA KÜBADA

17 Mart 1963 da, çevresinin baskılarına boyun eğen Başkan Eisenhower, Castro aleyhtarı Kübahların gizlice eğilmesine ve donatılmasına emir verdi. Görevin yönetimi Richard Mer vin Bissel Jr. 'ya verildi. Bissel, 1954 de CIA, 'ya girmiş ve U-2 programlarını denetleyen Planlar Bölümünün başkanı olmuştu. Bissel, önce Küba'da bir gerilla örgütlenmesi kurmak istedi; fakat ne yeter sayıda gönüllü, ne de halkta ve orduda işbir likli bulunmadığı için bu pla nın uygulanamazlığını hemen AL len Dulles'a bildirdi. Allen Dul les askeri bir harekâtın Cast ro aleyhtarı göçmenlerin adayı işgal etmeleri planını önerdi.

CIA., Kübahların eğitimden geçirilmesi için bir arazi aradı. 1960 nisanının başında Guate mala'daki AED Büyükelçiliği bi rinci sekreteri Robert Kendall Davis (CIA, 'nın bölge şefi), Guatemala Cumburbaşkanı Ydi goras ile temasa geçti. Ydigoras ın kabul etmesi üzerine 2000 hektarlık bir araziye CIA, yer leştirdi. Guatemala'daki bu arazi ye CIA, her türlü tesisleri, bu arada bir yüzme havuzu bile, kurdu. Kübah sürgünlerin çoğu, o sınırlarda, Florida'da ve Luiz yane'da idiler. Gönüllü arandığı nı duyup koşuşanlardan 32 kişi ehariha mühendisleri denilerek mayıs 1960 sonunda Guatemala' ya gönderildiler.

CIA., Kübahları, Amerikalı, Alman ve özellikle Japon öğre tmenlerin eğitim ve öğretimden geçirmeye başladı. Ağustos'ta Gu atemala arasında bir hava köp rüsü kurulmuştu, Guatemala'nın «kamları, bu uçakların özel şirketlere ait olduğunu ve mayve, karides taşıdığını» açık ladılar.»

Büyük bir titizlik ve akıl al maz gizlilik numaraları ile, Kü bah yeni gönüllüler buldular.

Bu sırada, bu hazırlıklar, Ha vana'da Küba Haber Öima Ser. visi Şefi Ramiro Valdes ve Kü

ba'daki SSCB. Büyükelçisi Ser. sey Kudryatsev (eskiden KGB. de çalışmıştı) tarafından dikkat le izleniyordu

Hazırlıklar sürüp gidiyordu. Dulles eğitimin çabuklaştırılma sını istedi. Harekâtın 1960 kas ımındaki başkanlık seçimlerinden önce yapılması gerekti; fakat hazırlıklar 1960 Eylülünden önce bitirilemedi, kötü havalara gelip çatı. O zaman CIA, harekâtın 1961 ilkbaharına ertelenmesi ge rektiğini anladı. 1960 1961 ki şından, birikileri hazırlamak ve lojistik hizmetleri güçlendirmek suretiyle...

Ekim 1960 da, başkanlık se çimi kampanyasının tam ortasın da, Kennedy su demeci vermişti: «AED, Batista'yı tutmayan, fa ket Castro aleyhtarı olan Kübah demokratik güçleri kuvvetlen dirmek ve Karayiplerden komün izmi kasnak umudunu yay mak zorundadır.»

Bu sözler, Kennedy'nin başkan seçilmesine yardımcı olmuştu. Belki a rına Kennedy'yi 1961 ilkbaharın daki operasyonun başlamasına i braz edemez, duruma düşürmü ş tür.

Ve 17 nisan 1961 de, Domuzlar Körfezine çıkan Kübah sürgün leri, yani CIA., yani ABD boz mağna uğradılar.

CIA İNTİKAM ALIYOR

Hakkını vermek gerek CIA., Karayipler'deki bu yenilgisinin anasını, 1965 mayısında Dominik halkından aldı. Bu sefer, öyle kılı kırk yararcasına hazırlan mach: 24 nisanında ayaklanan Do minik'e mayısta 40.000 asker gönderiverdi.

Fakat, aynı CIA 1954 de Ei senhower ve John Foster Dul les'a, Ngo Dinh Diem'in Vietnam da iktidara getirilmesini tavsiye etmişti. Şimdi Vietnam'da 540 bin Amerikan askeri bir batakl ığa düşmüşlerdir. Belki de CIA, şu anda Vietnam'ı düşünmüyor, yeni yeni işler hazırlıyor.

Bunca tecrübeden sonra, CIA, 'nın ajanlarını gözlemlerinde da, ha dikkatli mi olacaklar ve CIA, nın analistlerini tahillerinde da, ha isabetli mi olacaklar, ön tümüzdeki günlerde önümüzdeki yıllarda anlaşılacaktır.

(Çoğunlukla «L'Americque Brule» adlı kitapta de nlemiştir.)

Amerikan askerleri Dominik'te

Vietnam

Ne diyebilir bu Vietnamlı kadın GO HOME

Vie'nam savaşı Amerika'ya neye maloldu

Pentagon'dan bildirildiğine göre, Vietnam'da ölen Amerikan askerlerinin sayısı 28.285 dir, bunların 1500 ü hava akınları sırasında ölmüştür. Hastaneye kaldırılan yaralı sayısı 91.981 dir, bunların 2600 ü hava akınları sırasında yaralıdır.

325 Amerikalı esir düşmüştür; 880 asker de kayıp görünmüyor.

Eylül sonuna kadar, Kuzey Vietnam göklerinde Amerikan Hava Kuvvetlerine ait 915 uçak, 10 helikopter, Güney Vietnam göklerinde 312 uçak, 894 helikopter düşürülmüştür. 1181 uçak ve 1201 helikopter ise çeşitli nedenlerle tahrip olmuştur. B-52 büyük bombardıman uçaklarından, mekanik nedenlerle, yalnız 4 tane yitirilmiştir.

1966 başından beri, Pentagon, güvenlik nedenlerine dayanarak, hava akınları için kaç çöküş yapıldığını açıklamamakta, yalnız «görev» uçakların açıklanmaktadır. Bu nedenden dolayı kesin bir sayı verilemez. 1965 de Kuzey Vietnam için 24.750, Güney Vietnam için 72.690 çıkış yapılmıştır. 1965 den sonra Kuzey Vietnam bombalanması yoğunlaşmıştır.

Her iki Vietnam üzerine, hava akınlarının başlamasından 1 Ekim 1968 e kadar, 2.825.824 ton ağırlığında bomba atılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında, ABD, hava kuvvetlerini Japonya'ya karşı kullandığı bombaların toplam ağırlığı 500.000 tonu geçmediği düşünülürse, 2.825.824 tonun ne olduğu anlaşılır.

Kuzey Vietnam'ın bombalanmasının maliyetini ABD, Savunma Bakanlığı açıklamıyor; yalnız askeri hareketin tümüne üzerine toplam rakam veriyor: 1965 de 103 milyon dolar, 1966 da 5 milyar 812 milyon dolar, 1967 de 20 milyar 133 milyon dolar, 1968 de 24 milyar 531 milyon dolardır. 1969 yılı Vietnam savaşı için gider tahmini 28 milyar 300 milyon dolardır.

ABD., şu kadar milyar dolar karşılığında ne kazandı? Pentagon açıklıyor : «385.454 Vietnamlı öldürdük.»

“Tırmanma, ve gerekçesi

Şubat 1965 de, Ulusal Kurtuluş Cephesi birlikleri, Güney Vietnam'da Yüksek - Yaylalardaki Pleiku Amerikan üssüne karşı yoğun bir saldırıya geçti. 7 Amerikalı öldü ve 109 Amerikalı yaralandı. Birkaç saat sonra, Beyaz Saray Kuzey Vietnam'ın bombalanmasını emretti. Zaten ABD., birkaç aydır Kuzey Vietnam'ın bombalanmasını düşünüyordu.

28 Şubat 1965 de Johnson, «Kuzey Vietnam görüşme yoluyla bir anlaşmaya varıncaya kadar bombalanmanın devam edeceğini» söyledi. 1965 nisanında Johnson, «Kuzey Vietnam, bağımsız bir ülkeye saldırmıştır ve Kuzey Vietnam'ın amacı Güney Vietnam'ı bütünüyle ele geçirmektir» dedi. Oysaki ABD. nin birçok yetkilileri, Kuzey Vietnam'ın bombalanmasından sonradır ki Kuzey Vietnam'ın büyük birliklerinin güneye geçtiklerini itiraf etmişlerdir.

1965 Şubatında Vietnam'daki ABD. birlikleri 30 binden azdı. (1955 de 1.000, 1959 da 2.000, 1962 de 8.000 ve 1964 sonunda 23.300 kişi idi.) ABD. nin Güney Vietnam'a büyük birlikler göndermesi 6 mart 1965 tarihine rastlar. Amerikan birlikleri 1965 sonunda 184.300, 1966 sonunda 385.300, 1967 sonunda 496.000 ve bugün 540.000 kişi oldu.

Kuzey Vietnam'a hava akınlarının başlamasından 1 yıl sonra, 28 ocak 1966 da, Dean Rusk, «Vietcong diye adlandırduğumuz kimselerin yüzde 80 i ya güneyli, ya da yıllarca önce güneyli idiler» demiştir; yani kuzeyden inen Vietnamlıların çoğu, eskiden Vietnamın kadrolarında bulunmuş güney doğumlular idi. 1966 kasımında, Lodge (Saygon'daki Amerikan eski büyük elçisi), güneyde savaştan 250.000 ile 275.000 arasında Ulusal Kurtuluş Cephesi ordusunun 50.000 ini Kuzey Vietnamlı olduğunu söylemişti.

«Tırmanmaya» gerekçe olarak Johnson'un ileri sürdüğü iddianın (yanlı Kuzey Vietnam'ın Güney Vietnam'a sızması ya da saldırması) iddiasının dayanaksızlığını ve tutarsızlığını, en yakın çalışma arkadaşları böylece belirttiler.

Amerikan askerleri

Vietnam'da

Hafif bir pasifikasyon
sirasında

Yıllar önce VIETNAM için ne demişlerdi?

Eisenhower :

10 Şubat 1954 de, Fransa, Hindini'de bozguna uğramak üzereyken, Başkan Eisenhower şöyle demişti: «Vietnam'da bir gün bir savaşa girmek düşüncesine, hiç kimse benden fazla karşı olamaz. Böyle bir bölgede, büyük birliklerle toptan bir savaşa girmek, ABD için tasarlanabilecek en büyük faciadır.» (1966 sonuna doğru, Eisenhower, «Vietnam'da zafere kazanmak için uygun görülen askerî bütün gücün, hattâ nükleer silâhların kullanılmasını» öngörmüştü.)

John F. Kennedy :

2 Eylül 1963 de, öldürülmesinden iki ay önce, Başkan John F. Kennedy şöyle demişti: «Bu savaş Vietnamlıların savaşıdır. Kazanacak olan ya da kaybedecek olan onlardır. Biz onlara yardım edebiliriz, donatım verebiliriz, danışmanlar gönderebiliriz; fakat komünistlere karşı savaşı kazanacak olan Vietnam halkının kendisidir.»

MacNamara :

26 Mart 1964 de Savunma Bakanı Robert S. MacNamara şöyle demişti: «Vietkong'un halktan gördüğü geniş destek gösterir ki, Vietnam sorununun çözümü askerî olduğu kadar politik ve ekonomiktir.»

Johnson :

25 Eylül 1964 de Başkan Lyndon B. Johnson açıklamıştı: «Asya'da bir kara savaşı bataklığına düşmek istemiyoruz.» Başkan Johnson, 21 Ekim 1964 de şunu söylemişti: «Gençlik Amerikalıları, yurtlarından dokuz bin, on bin mil uzaklara göndermek istemiyoruz; Asya'nın gençler kendilerine düşen görevi yapmalıdır.» (Bugün Vietnam'daki Amerikalı askerlerin sayısı 540.000 dir.)

Nixon :

1953 ve 1954 yıllarının en amansız «şahin

lerinden biri olan, o za manki başkan yardımcısı Nixon, 16 Nisan 1954 de, «Asya'da ve Hindini'de komünistlerin yayılmasını önlemek için, genç askerlerimizi savaşa sürmek tehlikesini göze almak zorundayız» demişti.

Ve Nixon 20 Ocak 1969 da başkanlığı devralacak: şimdi bütün dünya barışseverleri, A. B. D. Başkanlarından birisinin, her zaman olduğu gibi, sözünden dönmesini sabırsızlıkla bekliyor.

İşte pasifikasyon!...

Pasifikasyon Nedir ?

Herkesin bildiği gibi, Cenevre anlaşmalarından sonra, ABD, Vietnam'da Fransız sömürgeciliğinin yerini almış, yeni sömürgecilik politikasını yürütmek ve savaşı alevlendirmek için, Saygon'da başında Ngo Dinh Diem olan kukla bir yönetim kurmuştur. ABD. ve onun ajanları, Cenevre anlaşmalarının uygulanmasını, barışı, demokrasiyi ve Vietnam'ın birleştirilmesini öngören genel seçimleri isteyenlere karşı vahşice bir tepemeye girişmişlerdir.

1954 Temmuzundan 1959 sonuna değin 300.000 Vietnamlı hapse atılmış ve işkenceye uğramıştır. 80.000 Vietnamlı öldürülmüştür. Bu korkunç dehşet politikasına, ABD. ve onun ajanları, Vietnam halkını şu alternatif karşısında bırakmışlardır : Ya karşı koymaktan düşman tarafından yokedilmek, ya da bütün araç ve olanakları ile savaşmak için ayaklanmak.

1959 sonunda, Vietnam halkı önce Ben Tre bölgesinde, sonra bütün Güney Vietnam'da, Amerikalı Diem diktatörlüğüne karşı ayaklandılar. Bu durum karşısında paniğe kapılan ABD. ile onun uşağı Ngo Dinh Diem 13 Mayıs 1961 de, ABD Cumhurbaşkanı Yardımcısı Lyndon Johnson'un imzasını taşıyan ortak bir bildiri yayınladı; bu, Güney Vietnam'da başlayan özel savaşın başlangıcı ve temeli oldu.

Bu anlaşmanın iki amacı vardı :

I - Amerikan askerî komutanlığının kurulması ve emilli ordunun (yani Ngo Dinh Diem kukla ordusunun) güçlendirilmesi;

II - On sekiz ay içinde Güney Vietnamı barıştırmayı (pacifier) öngören Staley Taylor planının gerçekleştirilmesi...

1962 Martında, «Güneşin Doğuşu» operasyonu sırasında, 3000 konut yakılmış, 500 ton pirinç yağma edilmiş, 1500 hektarlık meyve bahçesi yakılıp yıkılmış, 300 kişi öldürülmüş ve yaralanmış, 70.000 kişi de stratejik köylere toplanmıştır.

28 Mart 1962 tarihli New York Times, bu operasyonun geçtiği bölgelerde, birini, bir röportajda şöyle anlatmıştı : «1200 alle stratejik köylere yerleştirilmek için köylerinden ayrılmak zorunda bırakıldı. Konutları bütünüyle yakılıp yıkıldı; kimisi ancak bir yatağını ya da bir masasını kurtarabildi, çoğu üstlerindeki ırsıyla sürüklenip götürüldüler. Yanında duran bir kadın, bacakları şaşkın ve ürkek, biraz önce askerlerin yaptığı iki ton pirincini düşünüyordu.»

Ben Tre bölgesinin Phan Phu ilçesinde, 2 Nisan ile 16 Nisan 1962 de, Amerikalı saldırganlar, binlerce askerlerle, köyleri kazımak, köylüleri stratejik köylere toplamak için harekete geçtiler Trang Kat'ta ve Rach Cu'da 250 evin 209 unu yakıp kü ettiler. Gioa Thanh ve An Nhon'da binden fazla evi yerle bir ettiler. Pagodlar ve kiliseler yakılıp yıkılmışlardır. Hayvanlar boğazlanmış, pirinçler yağma edilmiş, ağaçlar kesilmiş, su küberleri kırılmıştır.

Bu barbare tedbirlerin sonucunda, Amerikalılar, 1962 Eylülünde, 1.276.517 kişiyi stratejik köylere toplamakta uğunmuşlar (Saygon radyosu, Ekim 1962) ve bu rakam 25 Haziran 1963 de 8.737.643 e yani Güney Vietnam nüfusunun yüzde 61,96 sına yükselmiştir. (Saygon'da çıkan Time of Vietnam, 4 Ha-

ziran 1963). Vinh Dinh bölgesinde, 1962 Eylülüne kadar, 356.459 kişiyi, yani o eyaletin nüfusunun yüzde 67 sini toplama kamplarına götürüldüler (Saygon radyosu, Eylül 1962). Kuşkusuz, bu rakamlar psikolojik savaşa gereğile abartılmıştır, fakat milyonlara kişinin örtülü toplama kamplarına tıkıldıklarının saptamaya yeter.

Güney Vietnam'daki kamplara sivil halkın toplanması, uluslararası hukuk yönünden büyük bir suçtur (12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre anlaşmaları, madde 31 ve 49).

Bu gaddarca stratejik köylere politikası karşısında, Güney Vietnam halkı eli kolu bağlı kalamaz, ve Amerikalı saldırganları ve ajanlarının tam bir serbestlik içinde Vietnamlıları öldürmelerine, köyleri yakıp yıkmalarına seyirci kalamazdı. 1966 Ekimine kadar, 8000 stratejik köyden 7000 ortadan kaldırıldı. 1966 başından beri, Amerikalılar ve ajanları, sanki toplama kamplarında, farklı bir seymiş gibi, «pasifikasyon programını» patirıyla öne sürdüler. UPL ajansına göre (16 Kasım 1966), ABD nin Güney Vietnam'daki birinci amacı pasifikasyon idi. Daha önce, stratejik köyler kurulması da «en önemli amaç» olarak ileri sürülüyordu. Gerçekte, Ngo Dinh Diem rejiminde, pasifikasyon, «refah bölgeleri» ve stratejik köyler diye adlandırılıyordu; şimdi ise, yani askerî rejim altında, «yeni hayat köyleri» diye ileri sürülüyor. (The Guardian, 22 Ekim 1966) Bugün uygulanan pasifikasyon programı, Ngo Dinh Diem'in stratejik köylerinin bir varyantından başka bir şey değildir (UPL ajansı, 27 Şubat 1966).

Bu temizleme işlemlerine paralel olarak, Amerikalılar, ekinleri ve bitkileri mahvetmek için, zehirli kimyasal maddeler kullanmışlardır; böylece, açlık ve hastalık yüzünden, halkın toplama kamplarına katılacağı sanmışlardır. 1965 e kadar 43 bölgeden 26 sına zehirli kimyasal maddeler serpilmiştir. 700.000 hektar orman ve ekim mahvedilmiş; 146.274 kişi zehirlenmiştir. Bu bölgelerde ölüm sayısı yüzde 30 artmıştır. İnsanların yüzde 50 si bağırsak hastalıklarına tutulmuş, yüzde 70 bronşite yakalanmıştır. Çocuklarını emziren kadınların sütleri kurumuş, üzülmüş çocukların sayısı yükselmiştir.

1961 den 1967 ye kadar Güney Vietnamın 1000 den fazla köyüne napalm bombaları atılmıştır. 8 Temmuz 1964 de Linh Phung okulunda 45 öğrenci yandı. 15 Mart 1965 de Man Quang okulunda 45 öğrenci yandı. 1 Temmuz 1966 da Tan Uyen bombalandı, 170 kişi yaralandı ve öldü, bunların 44 ü öğrenci idi. 2 Ağustos 1965 de, 100 tepkili uçağın, 6000 deniz piyadesinin Güney Vietnamın bazı bölgelerine yaptığı saldırıda 4000 ev yakılmıştır; Amerikan askerleri, yaşlı kadınların, hamile kadınların ve on iki hatta on yaşından küçük kızların ırzlarına geçtiler; Ölümlerin 79 u yaşlı, kadın ve çocuktur. Bu operasyona katılan Associated Press adındaki Amerikan ajansının muhabiri şunları yazdı : «Amerikalı bir asker bağırarak koşuyordu : Bugün ben bir katilim. Herkesi öldürünüz, kimse kaçmasın.»

2 Ağustos 1965 den sonra, yiğit Vietnamlılara karşı girilen kanlı savaş, gittikçe şiddetlenerek, bugüne değin sürüp gelmiştir ve «pasifikasyon» un ne zaman sona ereceği bilinmemektedir.

(Bu yazı, «Russell Mahkemesinin Stockholm duruşmalarının 8 Mayıs 1967 günlük tutanağından çevrilmiştir.» -Tribunal Russell - Gallimard - 1967)

Memuru köleleştirmek

azıya başlamadan, makineye yeni serit geçiriyorum: «Koc - Burroughs Büro 139 Daktilo Seridi». Her zamanki gibi, daha fazla kâr amacıyla kısıtlanmış, makarının yarısına kadar sarılmış bir serit. Neredeyse yabancı sermaye ile yerli tüccarın işbirliğini temsil etmek ve ikili oyunların somut bir örneğini vermek istemesine piyasaya sürüldüğüne inanacağımız mallardan biri. Kabahat kimdedir ortaklığın hangi yanındadır, böyle bir yol - sandımasını kim kararlaştırmıştır?

belli değil. Belli olan şu : Türkiye'nin bugünkü düzeni içinde, böyle durum'lardan büyük faydalanıcılarımların şikâyetçi olamazsınız. İnsafsız bir reklam mekanizması, maliyet cenderesi altında ezilen basım kısıktırak bağlamıştır; hele, türlü kisveler altında Türk ekonomisinin hemen her kesimine dal budak salmış büyük adlar söz konusu olunca duvarlar büsbütün sağırlaşır. Bunlar hep bilinen sever.

Ama, genellikle üzerinde durulmayan bir başka nokta daha var: devlet bürokrasisi de halka karşı işleyen bu mekanizmayı denekleyemez duruma düşmüştür. Asgari dürüstlük koşullarına uyulmasını sağlamak, belli standartların uygulanmasını gözetmek için gerekli mekanizmalar ya hiç kurulmamıştır, ya da kurulmuş olanlar iyice gevşemiştir. Bürokrasi kendi gücünü aşan ve uluslararası büyük sermayeye kadar varan bir güç karşısında çöçümlemiş hatta çoğu zaman bu gelişim zavallı bir araç durumuna gelmiştir.

Yine de Adalet Partisinin Dördüncü Büyük Kongresinde Başbakanın aşağıdan şöyle yakımlar duvarınız: «yetkileri içindeki işlerden ve emirleri altındakilerin işleme'inden sorumlu tutulan bakanlar, aşırı bir Danıştay denetimi dolayısıyla, kendilerini birleştirile çahsacak yüksek dereceli memurları seçme imkânından yoksundurlar.» Devlet Plânlama Teşkilâtının ve çeşitli bakanlıkların koridorlarından takunya sesleri gelirken, bu çeşit yakınmaların hâlâ sürüp gitmesine sarımsız ve «acaba simdikini de ötesinde daha nele istenmekte, devlet bürokrasisi daha nelerin masası olmağa zorlanmaktadır?» di kendinize sorunuz.

Teori ve Pratik

İktidarın politik felsefe bakımından farklı inançlara sahip olan ve bu inançlar için açığa direnen bir memur kadrosuyla birlikte çalışması, teorik olarak savunulabilecek bir durum değil tabii. Bunun içindir ki, yine teorik olarak ve İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde «tarafsız bürokrasi» kavramı geliştirilmiş ya da Amerika'da olduğu gibi iktidarın değişmesiyle birlikte bürokrasinin üst kademelerinde de köklü değişikliklere gidilmesi o lağan savılmıştır. Gerçi pratikte, tarafsız sayılan bürokrasinin aslında belli sınıf yararlarına bağlı kaldıkları veya değişiklik felsefelenen rağmen değiştirilemeyen bir bürokrat davranışın bulunduğu orada da caktan insanlanmıştır ama, her iki teori iktidar - memur ilişkileri bakımından yine kendi iclerinde tutulabilir.

Dikkat edilecek lursa, Başbakan başka birçok

Politik rengine uygun bürokrasi görüşü savunuluyor, Aslında bu savunulan şey köleleştirilmiş memur felsefesidir

konuda yaptığı gibi, burada da kavramları birbirine karıştırarak zihinleri bulandırmakta, «tarafsız bürokrasi» ilkesini anayasayla benimsemiş bir ülkede «politik rengine uygun bürokrasi» görüşünü savunmaktadır. Aslında, savunduğu sev, bunun da ötesinde, «köleleştirilmiş memur» felsefesidir.

Konuya acıklık getirebilmek için sorunu şöyle koyalım: simdiye kadar iktidar sahipleriyle bürokrasinin yüksek tabakaları arasında ortaya çıktığı söylenen çatışmalar ne ölçüde bir politik felsefe çatışması olmuştur? Su ya da bu politikaya veya karara «havır» diyen memurlar, kendileri belli bir politikanın veya ideolojinin savunucusu oldukları için mi baskıldırılmışlardır? Görecektir ki, çoğu zaman, bu kaldırışlar herhangi bir ideolojik renk tasımayan ama kendilerinden istenleri asgari insanlık onuruyla, asgari vatan sevgisiyle, asgari ulusculuk duygusuyla bağdasır bulmalarımların direnisi olmuştur.

Suçlu Politika

Sözünün çözümü noktası surada : simdiki iktidarın izlemek istediği ekonomik ve sosyal politika, kâr hisıyla gözü dönmüş insanlar yaratmak, devlet eliyle vurguncu türetmek Türkiye'nin doğal kaynaklarını yabancılarla aktarmak ve Türk halkını köküt dışarda soygun mekanizmalarına teslim etmek amaçlarına yöneldiği içtirdi ki insanlık onuruna, vatan sevgisine ve ulusculuk duygusuna ilişkin bir «akim «asgari»lerle sık sık çatışmaktadır. Başka bir devimle simdiki iktidarla bürokrasinin bazı çevreleri arasında zaman zaman ortaya çıkmış olan çatışmalar, politik tutum ve inançlardan çok daha ilerinde, temel değerler düzeyindeki çatışmalardır.

Başbakanın kurnazlığı, çok basit bir kurnazlık:

Kalkınma yöntemleri ve hukuk kuralları gibi, yönetim teorilerini de ithal edenken, bunların hangi ekmeğe yağ süreceğine dikkat etmeliz. Halk egemenliğini tam anlamıyla gerçekleştirememiş bir ülkede «Cebrut memurdan kaçış telaşıyla» komprador burjuvazie yakalanmakta mümkündür.

kuruluşlarını kandırabilirse, durum kitaplardaki teoriye de uygun olacak: seçimlere dayanan meşru bir iktidar ve onun politikasını gerçekleştiren bir bürokrasi. İstiyor ki, temel yapısı bozuk bir ülkede seçim mekanizmasının kendisine sağladığı meşruluk, halkın ekmeğine ve vatanın kaynaklarına ihanet demek olan bir politikayı da meşrulasırsın, insanları bu politikanın özütü kapalı uygulamaları durumuna getirsin. Oysa, bu ülkenin koşulları içinde, o alafrağ teorilerin türkcesi ancak şu olabilir: ic ve dış sömürüye dayanan bir politikanın köleleşmiş memurlar eliyle yürütülmesi, takuyalarıyla çıkardıkları sözde iman seslerine rağmen iclerindeki asgari direnileri susturabilmiş insanların «mütevakkil ve mütesekkil» bas eği...

Kalkınma yöntemleri ve hukuk kuralları gibi, yönetim teorilerini de ithal edenken, bunların hangi ekmeğe yağ süreceğine dikkat etmeliz. Halk egemenliğini tam anlamıyla gerçekleştirememiş bir ülkede «cebrut memurdan kaçış telaşıyla» komprador burjuvazie yakalanmak da mümkündür. Oysa, geçmiş dönemindeki bir toplumda, bürokrasi büsbütün «bağlı züce» haline gelmeden bir süre ayakta tutulabilir ve komprador burjuvazinin egemenliği, toplum yapısından yeni güçlerin doğmasına imkân verecek kadar geciktirilebilir. Sosyalistler Türk toplumunun dinamizmini artırırken bu noktayı da hesaba katmalıdırlar.

Mümtaz Soysal

kendi politikasıyla insanları temel değerleri arasında çatışması bir politik çatışması olarak gösterip son direnme noktalarını da yıkmak; sanki kendisi insanlardaki «asgari»lere

saygılı bir politika götürmekteymiş de bürokrasi yine politik inançlarından dolayı bu politikayı balıyalıyormuş gibi. Kurnazlığıyla parlamento ve he nüz unanık duran varğı

Rabert w. komer geldi

(Baş tarafı sayfa 7'de) lendirecek kimseler her zaman bulunmaktadır.

Komer'in karışılması Türkiye de beklendiği gibi olmuştur. Orta Doğu ve çeşitli üniversiteler mensup öğrenciler, günler önce Komer'i karşılamaya hazırlandırlardı.

İstanbul'da yüksek öğrenim görenlerin protestoları, polis copları ile karşı karşıya kalmaları olayından, İstanbul Valisinin öğrencileri polisleri söğürtmelerini söyledikten hemen sonra, polislere dönüp «O kadar vurmayın» şeklinde söylediği sözler, gazete sütunlarına geçmiştir. Bilyükkeçi Komer, u çaktan inince, gazetecilere 12 yıl CIA'da çalıştığını söylemiş, ancak «ajan olmadığımı» ifade edebilmiştir.

Uçak beklenirken, gençlerin önünden geçen iki Amerikalı ge neral tükürük yağmuruna tutu-

du. Bu arada, tükürük altında kalan AID başkanı da sesini çı karmadan arabasına binmeyi uygun buldu. Gençler, her görüldükleri Amerikalı'ya «Yahu, hoş Amerikalı» diye bağırıyordu. Amerikalılar, Komer'i karşılayanlar tanışmışlardı. Amma bu konuda terubeli olanlar, bu diçlerini yaptılar. Komer'i öneeri kişilere ayrılan «seref salonu» almakta vaz geçecek, p's başında bir arabaya bindirip arka yollardan Ankara'ya götürmeyi tasarladılar. Uçak inince, p's başında kaldı. Oraya giden ikinci araba, Komer'i alarak uzaklaştu. Halbu ki, bir başka arabaseref salonu yakınında bekleyen Komer'i protesto edecek olan gençler, arabayı gözetliyerek yu kumuyorlar, dudaklarını islatıyorlardı. Gençlere su sıkacak itfaiye de iş kalmayınca oradan uzaklaştırdı.

Komer, ikinci araba ile p's

başından, Çubuk yolu üzerinden yine Esenboga yoluna çıkılarak ye şehre götürüldü. Esenboga'daki maymuncuk arabası, uzun süre bekletildikten sonra, seref salonu yakınından kaldırıldı.

CIA'da çalıştığı ayar, beyaz soylenen, kendisinin de saklamağı olayı hakramını, Vietnam pasifikasyon hareketinin son görevlisi Komer, elgi geldiği Fir kyo'de böyle karşılandı.

Komer'i Cumhurbaşkanlığı görevinden düşmeden önce, Johnson atamıştı ABD, Cumhurbaşkanı Nixon geldiğine göre Türkiye'ye gelen yeni elçinin görevi hakkında bir şeyler söylemek hayli zordur. ABD, geleneklerine göre, yeni elçi Komer'in bu Ocak ayında istifasını yeni başkana göndermesi gerekmektedir. Yeni Başkan Nixon'un bu pasifikasyon ustasını yerinde kullanması akla gelen en yakın ihtimaldir.